

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 045 - 5763 333
Telefax: 045 - 5741 117

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 4155 0223 0000

Verslag over het boekjaar 1-1-2009 t/m 31-12-2009

Inhoud

	Pagina
Bestuur en organisatie	5
Meerjarenoverzicht	9
Bestuursverslag	
Voorwoord	11
Algemeen	11
Pensioenregeling	19
Algemene ontwikkelingen	20
Risicoparagraaf	22
Beleggingen	28
Relevante ontwikkelingen 2010	34
Samenvatting actuariel rapport	35
Verslag verantwoordingsorgaan	
Oordeel Verantwoordingsorgaan	39
Reactie van het bestuur	40
Verslag visitatiecommissie	
Reactie bestuur	42
Jaarrekening	
Balans per 31 december	44
Staat van baten en lasten	46
Kasstroomoverzicht	48
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	49
Toelichting op de balans per 31 december	52
Toelichting op de staat van baten en lasten	58
Overige gegevens	
Gebeurtenissen na balansdatum	65
Financiering	65
Resultaatbestemming	65
Uitvoering	66
Actuariële verklaring	67
Accountantsverklaring	68

Bestuur en organisatie

Bestuur per 31 december 2009

Benoemd door de werknemersorganisatie

ABVA/KABO FNV resp. CNV Publieke Zaak

B. van Duijnen	
E.C. Grootendorst	secretaris-penningmeester
Mevr. A.M.M. Klijnsmit	
G. de Ruiter	
Mevr. H. Yagoubi	plv. secretaris-penningmeester

Benoemd door de Werkgeversvereniging

Openbare Bibliotheken (WOB)

M.A. Boom	voorzitter
H.T. Das	
W.A. Feijt	plv. voorzitter
Mevr. H.E. de Herder	
J.J.M. van Pelt	

Deelnemersraad

Mevr. I.A. Annegarn	
R.W. Blei	plv. voorzitter
D. van der Bijl	voorzitter
Mevr. A.M. Bovenberg	
Mevr. M.L. Groenland	
A. Haaksma	
M. Houtepen	
W.R. Oosterink	secretaris
L.B. Pool	
Mevr. J.C.C. de Vos	(tot 1 augustus 2009)
Mevr. C. Wiewel	(vanaf 1 augustus 2009)

Verantwoordingsorgaan

Mevr. I.A. Annegarn	werknemerslid
R.W. Blei	werknemerslid
B. Dingemans	werkgeverslid
F.E.M.C. van Groeninge	werkgeverslid
Mevr. M.L. Groenland	lid pensioengerechtigden
W.R. Oosterink	lid pensioengerechtigden

Auditcommissie

Mevr. H.E. de Herder
Mevr. A.M.M. Klijnsmit
J.J.M. van Pelt
W.A. Feijt

Beleggingscommissie

M.A. Boom
E.C. Grootendorst
J.J.M. van Pelt
G. de Ruiter

Commissie Communicatie

H.T. Das
B. van Duijnen
Mevr. H.E. de Herder
Mevr. A.M.M. Klijnsmit
J.J.M. van Pelt

Pensioencommissie

M.A. Boom
W.A. Feijt
E.C. Grootendorst
J.J.M. van Pelt
Mevr. H. Yagoubi

Externe organisatie

Raadgevend actuaaris	Mercer B.V. Startbaan 6 1185 XR Amstelveen
Waarmerkend actuaaris	Towers Watson.B.V. Prof. E.M. Meijerslaan 5 1183 AV Amstelveen
Accountant	Ernst & Young Accountants LLP Stationsplein 8C 6221 BT Maastricht
Herverzekering	ZwitserLeven N.V. Burgermeester Rijnderslaan 7 1185 MD Amstelveen
Administratie en uitvoerend actuaariaat	AZL N.V. Akerstraat 92 6411 HD Heerlen
Fiduciair vermogensbeheerder	AZL Vermogensbeheer B.V. (handelend onder de naam ING Investment Management Implemented Client Solutions [ICS]) Akerstraat 92 6411 HD Heerlen
Beheerder opties	F & C Jachthavenweg 109k 1081 KM Amsterdam

Meerjarenoverzicht

	2009	2008	2007	2006	2005
Aantallen					
Deelnemers	9.430	9.432	9.476	9.786	10.103
Gewezen deelnemers	9.017	9.423 ¹⁾	11.315	10.936	10.535
Pensioengerechtigden	3.956	3.691	3.648	3.433	3.205
Totaal	22.403	22.546	24.439	24.155	23.843
Premieontwikkeling					
OP-pakket					
Percentage pensioen bijdrage	19,00%	16,50%	19,00%	20,20%	17,70%
Verhaalspercentage 1 ²⁾	7,40%	6,50%	7,50%	8,00%	4,28%
Verhaalspercentage 2 ²⁾	–	–	–	–	1,77%
Franchise per 1 januari	12.465	12.209	11.872	11.566	11.354
IP-pakket					
• Percentage pensioen bijdrage:					
– werkgeversdeel	–	–	–	0,10%	0,10%
– werknemersdeel (WAO-hiaatpremie)	–	–	–	–	1,40%
• Franchise per:					
– 1 januari	–	–	–	–	16.390
– 1 juli	–	–	–	–	16.390

1) In het verleden werden de aantallen getoond op basis van verzekeringspakket. Omdat één verzekerde in meerdere verzekeringspakketten kan voorkomen, kon er sprake zijn van dubbelstellingen. Met ingang van 2008 zijn de aantallen opgenomen op "persoonsniveau", conform de richtlijnen van DNB.

2) Het verhaalspercentage 1 wordt berekend over het pensioengevend salaris na aftrek van de franchise, het verhaalspercentage 2 over het pensioengevend salaris.

	2009	2008	2007	2006	2005
Financiële gegevens					
(in duizenden euro)					
Beleggingen					
Belegd vermogen	972.265	875.001	1.032.632	1.011.456	940.625
Beleggingsopbrengsten	113.656	-213.505	46.314	76.758	119.430
Rendement op basis van total return (exclusief risico overlay)	15,9%	-23,5%	4,6%	8,2%	14,6%
Reserves					
Algemene reserve	-32.525	-164.198	145.589	34.841	10.234
Beleggingsreserve	0	0	0	212.237	176.321
Solvabiliteitsreserve	152.825	194.881	170.187	0	0
Bestemmingsreserve indexatie	0	0	102.095	102.095	102.095
Totaal reserves	120.300	30.683	417.871	349.173	288.650
Voorziening pensioenverplichtingen					
Eigen rekening	863.556	830.848	648.735	648.963	634.456
Herverzekering	6.511	6.845	6.357	6.792	7.164
	870.067	837.693	655.092	655.755	641.620
Overige technische voorzieningen	10.709	12.187	18.071	33.479	20.766
Bijdragen	37.082	30.962	34.218	35.379	30.372
Pensioenuitkeringen	28.583	26.881	24.952	23.447	21.761
Dekkingsgraad o.b.v. APP	–	–	–	151,2%	144,1%
Dekkingsgraad o.b.v. FTK	113,8%	103,6%	162,7%	153,0%	–
Vereiste dekkingsgraad o.b.v. FTK	117,5%	123,1%	125,5%	129,1%	–
Reële dekkingsgraad	73,3%				
Gemiddelde rente	3,9%	3,6%	4,9%	4,0%	3,7%

Bestuursverslag

Voorwoord

Inleiding

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (POB) is opgericht op 1 januari 1957 en heeft als statutaire vestigingsplaats 's-Gravenhage. Het is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds op grond van de Wet verplichte deelneming in een Bedrijfstakpensioenfonds 2000. De verplichtstelling geldt voor iedere werknemer die in dienst is van een in Nederland gevestigde privaatrechtelijke openbare bibliotheek of een andere werkgever die door het bestuur is aanvaard als aangesloten werkgever. Het gaat steeds om instellingen die onder de werkingssfeer van de CAO Openbare Bibliotheken vallen. Bij het POB kunnen ook instellingen zijn aangesloten die daartoe een verzoek hebben ingediend en voldoende verwantschap vertonen met de bedrijfsactiviteiten van bibliotheken.

Financiële situatie verbeterd

Het afgelopen jaar is de financiële situatie van het POB aanzienlijk verbeterd, ten opzichte van 31 december 2008. In het tweede kwartaal 2009 kwam de dekkingsgraad van het POB weer boven de 100%. Vanaf dat moment was er, volgens de wettelijke rekenregels, meer geld in kas dan het fonds nu en in de toekomst naar verwachting nodig heeft om alle toegezegde pensioenen uit te kunnen betalen. Eind december 2009 was de dekkingsgraad 113,8%.

De dekkingsgraad was in het eerste kwartaal van 2009 aanzienlijk gedaald. Toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) verlangde daarom maatregelen in de vorm van een herstelplan. Het fonds heeft betere beleggingsresultaten behaald dan in het herstelplan voorzien en vooral dat heeft bijgedragen aan het herstel.

Kredietcrisis en herstelplan

Het feitelijk herstel van het POB loopt voor op het verwachte in het herstelplan. In lijn met dit herstelplan en het geldende beleidskader heeft het bestuur voor 2010 de volgende maatregelen genomen:

- *Verhoging van de premie*
Voor het herstel van de dekkingsgraad moet het POB de premie verhogen.
Per 1 januari 2010 is de premie verhoogd van 19% naar 21,5%.
- *Gedeeltelijke toeslagverlening*
Het POB probeert ieder jaar de pensioenuitkeringen en de opgebouwde aanspraken te verhogen.
De dekkingsgraad van het POB is verbeterd.
Daarom heeft het POB per 1 januari 2010 de ingegane pensioenen en opgebouwde pensioenaanspraken met 0,3% verhoogd. Helaas kan geen volledige toeslag worden gegeven, want er is nog steeds een tekort aan reserves.
- *Aanpassing van het beleggingsbeleid*
Het POB heeft de eigen situatie geanalyseerd. Dit heeft geleid tot een verdergaande risicoafdekking, een gewijzigd beleidskader, een nieuw beleggingsplan en de daarbij behorende beleggingsrichtlijnen.

Het bestuur evalueert jaarlijks de voortgang van het herstel op basis van de stand per 31 december.

Algemeen

Doelstelling

De doelstelling luidt volgens de statuten: "het treffen van pensioenvoorzieningen ter zake van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid voor deelnemers en gewezen deelnemers aan de pensioenregeling, alsmede voor hun nagelaten betrekkingen, overeenkomstig de bepalingen van deze statuten en het pensioenreglement".

Het POB heeft daarnaast ten doel andere uitkeringen dan uit hoofde van het pensioenreglement te verstrekken op basis van regelingen getroffen binnen de werkingsfeer van de CAO Openbare Bibliotheken.

ABTN

Het POB heeft een actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) opgesteld waarin gemotiveerd is omschreven welk beleid wordt gevoerd om de doelstelling van het POB te kunnen nakomen. De ABTN wordt ook wel gezien als bedrijfsplan van het POB. In de ABTN wordt nader ingegaan op onderwerpen als:

- de organisatie van het POB;
- de inhoud van de pensioenregeling (pensioenovereenkomst);
- de financiële opzet (grondslagen, beleidskader en sturingsmiddelen);
- hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem;
- de opzet van de administratieve organisatie en interne controle;
- de hoofdlijnen van de uitvoeringsovereenkomst.

Het POB heeft in 2009 gewerkt aan actualisering van de ABTN. Inmiddels is de nieuwe ABTN afgerond. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- de organisatiestructuur en het interne beheersingssysteem van het POB zijn geactualiseerd;
- de hoofdstukken uitvoeringsreglement en inhoud van de pensioenregeling zijn in overeenstemming gebracht met de huidige fondsdocumenten van het POB;
- de voorziening pensioenverplichtingen is gewijzigd in technische voorziening en daarnaast zijn de onderdelen aangepast aan de huidige wet- en regelgeving;
- het hoofdstuk beleggingsbeleid is aangepast aan het huidige beleggingsbeleid en de risicometing en -beheersing;
- de bijlage Richtlijnen Vermogensbeheer is in zijn geheel herzien;
- de bijlage hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem en van de opzet van de administratieve organisatie & interne controle is geheel vernieuwd;
- daarnaast zijn er tekstuele opmerkingen verwerkt.

Statuten

De statuten van het POB zijn in 2009 niet gewijzigd.

Pensioen Fund Governance

Het bestuur onderschrijft de principes voor goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance), zoals deze door de Stichting van de Arbeid zijn vastgesteld. Het bestuur leeft de principes na. Binnen de kaders van deze principes heeft het bestuur keuzes gemaakt en uitgewerkt. Het betreft onder meer uitgangspunten voor het bestuur in algemene zin evenals de instelling, rechten en bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan en het intern toezicht. Zie daartoe mede de navolgende paragrafen. Een nadere uitwerking is tevens vastgelegd in het beleidsplan van het POB.

Bestuur

Het POB wordt beheerd door een bestuur dat uit tien leden bestaat. Het bestuur kent een paritaire samenstelling. De samenstelling van het bestuur is in het verslagjaar niet gewijzigd. De functies van (plaatsvervangend) voorzitter en (plaatsvervangend) secretaris-penningmeester worden afgewisseld. Ze worden telkens met ingang van 1 juli voor de duur van 2 jaar vervuld door een vertegenwoordiger van de werkgeverszijde respectievelijk werknemerszijde. Per 1 juli 2009 heeft deze wisseling plaatsgevonden. Het bestuur vergaderde in het verslagjaar op 5 februari, 2 april, 28 mei, 18 juni, 7 juli, 10 september, 6 november, 19 november en 10 december 2009. Daarnaast vonden bijeenkomsten plaats over specifieke onderwerpen.

Deelnemersraad

De deelnemersraad is per 1 januari 2002 ingesteld. De belangrijkste taak van de deelnemersraad is het (on)gevraagd adviseren van het bestuur over een aantal nader in het reglement van de deelnemersraad omschreven zaken. De samenstelling doet recht aan de eisen van de regelgeving op dit punt. De deelnemersraad heeft op 18 juni en 19 november 2009 zowel afzonderlijk als gezamenlijk met het bestuur vergaderd. De deelnemersraad kent tien leden, die op voordracht van de vakbonden door het bestuur zijn benoemd. Uitgangspunt voor de verdeling tussen deelnemers en gepensioneerden is de getalsmatige verhouding tussen deze twee categorieën in het bestand van het POB. De samenstelling van de deelnemersraad is in 2009 gewijzigd. Mevrouw De Vos heeft per 1 augustus 2009 haar lidmaatschap aan de deelnemersraad beëindigd. Mevrouw Wiewel

is haar per 1 augustus 2009 opgevolgd als lid van de deelnemersraad.

Gedurende 2009 heeft de deelnemersraad positief geadviseerd ten aanzien van het reglement deelnemersraad, het standaardreglement, het overgangsreglement, het herstelplan en het jaarwerk 2008.

Op 7 april 2009 vond een gezamenlijke bijeenkomst met het dagelijks bestuur plaats over de implicaties van het herstelplannen.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is in 2007 ingesteld. Het verantwoordingsorgaan geeft een oordeel over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over de beleidskeuzes voor de toekomst. Er wordt verslag gedaan van de bevindingen van het verantwoordingsorgaan ten aanzien van het door het bestuur gevoerde beleid. Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan, zie pagina 39.

Het bestaat uit telkens twee leden namens de werknemers, de werkgevers en de pensioengerechtigden.

Intern toezicht

Op grond van de Principes voor Goed

Pensioenfondsbestuur dient het bestuur zorg te dragen voor de organisatie van een transparant intern toezicht op het eigen functioneren van het (bestuur van het) pensioenfonds. De taken van het intern toezicht omvatten het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en processen, alsmede het beoordelen van de aansturing van het POB en van de wijze waarop het bestuur omgaat met de langetermijnrisico's.

Het bestuur heeft besloten om het intern toezicht in te vullen door middel van een visitatiecommissie.

Het bestuur geeft een visitatiecommissie minimaal eens per twee jaar, voor het eerst in 2009, de opdracht het functioneren van het bestuur van het POB kritisch te bezien. Er wordt verslag gedaan van de bevindingen van de visitatiecommissie ten aanzien van het door het bestuur gevoerde beleid, zie pagina 41. De visitatiecommissie bestaat uit drie onafhankelijke deskundigen.

Commissies van het bestuur en de Commissie van Beroep

Er zijn vier vaste commissies binnen het bestuur, namelijk de Pensioencommissie, de Commissie Communicatie, de Beleggingscommissie en de Auditcommissie. Deze commissies worden ondersteund door externe adviseurs.

De Pensioencommissie bereidt de inhoudelijke vormgeving van de pensioenregeling voor ten behoeve van het bestuur. Ze geeft zo nodig een nadere uitleg van het pensioenreglement als zich bij de uitvoering een complex geval voordoet..

De Commissie Communicatie bereidt het communicatiebeleid voor en daarnaast de vormgeving en inhoud voor de te verstrekken informatie aan de verschillende doelgroepen binnen het POB. Ze bepaalt ook de inzet van de meest geschikte communicatiemiddelen.

De Beleggingscommissie is ingesteld om de beleggingsactiviteiten te monitoren en alle besluiten op het gebied van beleggingen voor te bereiden voor het bestuur.

De Auditcommissie is per 10 december 2009 ingesteld in het kader van risicomanagement, administratieve organisatie en interne controle van het POB. Tevens richt de commissie zich op de behandeling van algemene zaken, zoals de overeenkomsten met dienstverleners

De mogelijkheid bestaat om tegen besluiten van het bestuur, als die geen algemene strekking hebben, beroep in te stellen bij de Commissie van Beroep. De leden van deze commissie mogen niet bestuurslid zijn bij het POB en ook geen andere band hebben met het POB. Deze commissie behandelt ingediende bezwaarschriften en brengt de beslissing op beroep en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen ter kennis van het bestuur en verzoekt dit bestuur om –met inachtneming hiervan– een nieuw besluit te nemen. Indien het bestuur een van de beslissing van de commissie afwijkend besluit neemt, wordt dit door het bestuur nader gemotiveerd.

Uitbestede activiteiten

Het vermogen van het POB wordt beheerd door ING ICS (zelfstandig onderdeel van de ING-Groep), waarbij gewerkt

wordt op basis van door het bestuur vastgestelde richtlijnen met betrekking tot het vermogensbeheer. De pensioenadministratie (deelnemersadministratie en pensioenbetalingen), de beleggingsadministratie en de financiële administratie worden uitgevoerd door AZL. In 2009 is in overleg tussen bestuur en AZL de uitvoeringsovereenkomst geactualiseerd.

De actuariële advisering is opgedragen aan Mercer. De waarmerking is opgedragen aan Towers Watson. Het bestuur maakt zodoende onderscheid tussen beleid en uitvoering van het gekozen beleid als het gaat om actuariële werkzaamheden. De raadgevend actuaris ondersteunt het bestuur met betrekking tot beleidszaken. De acties verbonden aan de uitvoering van het gekozen beleid worden verricht door de uitvoerend actuaris, die is verbonden aan de administrateur. Voor het onderdeel waarmerking is een actuaris aangezocht die aan een ander bureau is verbonden dan waar de raadgevend actuaris toe behoort.

De controle van de administratie en de jaarrekening wordt verricht door Ernst & Young Accountants.

Aangesloten instellingen

Bij de aanvang van het verslagjaar waren 184 instellingen aangesloten. In de loop van het jaar treden instellingen toe c.q. eindigt de aansluiting van instellingen. Hierdoor komt het aantal aangesloten instellingen ultimo jaar uit op 171.

Uitvoering en incassoprocedure

De aangesloten instellingen zijn aan het POB een premie verschuldigd voor de verzekering van pensioen en de daar aan verbonden kosten. De jaarlijkse premie bedraagt een door het bestuur, gehoord de raadgevend actuaris, vast te stellen percentage van het pensioengevend salaris.

De betaling geschiedt bij jaarlijkse vooruitbetaling in vier gelijke termijnen. Dit voorschot wordt binnen zes maanden na afloop van het boekjaar verrekend met de over het boekjaar definitief verschuldigde premie.

Het POB hanteert een incassoprocedure die er op gericht is om de betalingsdiscipline bij aangesloten instellingen te handhaven.

Compliance officer

Als compliance officer van het POB fungeert het Hoofd Juridische Zaken van AZL. Aan de uitoefening van de functie van compliance officer zijn bepaalde rapportage-werkzaamheden en administratie- en archiveringstaken verbonden. Periodiek rapporteert de compliance officer aan het bestuur. De compliance officer bewaakt dat het POB voldoet aan de voor het fonds van toepassing zijnde actuele wet- en regelgeving op het gebied van compliance. In 2009 zijn door de compliance officer geen bijzonderheden gemeld.

Gedragscode

Het bestuur beschikt over een gedragscode. In 2009 heeft het bestuur de gedragscode geactualiseerd in lijn met de door de pensioenkoepels (waaronder de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen) opgestelde Modelgedragscode Pensioenfondsen. Het bestuur heeft vastgesteld dat er geen zogenaamde insiders zijn benoemd en dat er in de fondssituatie geen sprake is van personen die als insider kunnen worden gekwalificeerd. De aan het POB verbonden uitvoeringsorganisaties dienen te verklaren dat zij een eigen gedragscode volgen die minimaal gelijkwaardig is aan de POB-gedragscode.

Bestuursleden gaan met het oog op de naleving van de gedragsregels een individuele overeenkomst aan met het POB en ondertekenen tevens aan het einde van ieder kalenderjaar een verklaring over de juiste naleving van de bepalingen in de gedragscode in het afgelopen jaar. Ook dit jaar heeft ondertekening van deze verklaring plaatsgevonden.

Bevordering deskundigheid

Het POB heeft het deskundigheidsplan en deskundigheidsmatrix bijgewerkt, rekening houdend met de actuele samenstelling van het bestuur en het plan van aanpak ter deskundigheidsbevordering van de pensioenkoepels (versie december 2007). Ook de leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan zijn hierbij betrokken.

Gedurende het gehele jaar is aandacht besteed aan actuele pensioenontwikkelingen en deskundigheidsbevordering. De bestuursleden hebben opleidingen gevolgd en bezochten regelmatig pensioenseminars en bijeenkomsten van toezichthouder en pensioenkoepel. Ze rapporteerden hierover vervolgens aan het gehele bestuur.

Het bestuur heeft, evenals de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan, in 2009 een (externe) nulmeting van de aanwezige eigen deskundigheid doorgevoerd. Het POB heeft, mede rekening houdend met de bevindingen, een opleidingsplan opgesteld en de deskundigheidsmatrix bijgewerkt. Het bestuur als geheel beschikt over een goede basis qua deskundigheid. In het opleidingsplan is mede rekening gehouden met de specifieke aandachtsgebieden van de individuele bestuursleden.

Op 1 oktober 2009 hebben de leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan een cursus gevolgd over algemene en fondsspecifieke pensioenonderwerpen, zoals beleid en organisatie, het POB en de financiële crisis, solidariteit bij pensioenregelingen, communicatie, risicomanagement en deskundigheidsbevordering.

Communicatie

De Commissie Communicatie heeft het geldende communicatieplan geëvalueerd en een jaarplan opgesteld. De commissie acht een helder en open communicatiebeleid over de ontwikkelingen en de actuele situatie van het POB van belang. In dit kader is het herstelplan gepubliceerd op de website. De website van het POB onderscheidt verschillende doelgroepen en biedt informatie op maat. De Commissie Communicatie heeft in 2009 gewerkt aan de eerste nieuwsbrief van het POB. Deze is voor het eerst in januari 2010 geïntroduceerd en zal jaarlijks tweemaal verspreid worden. De nieuwsbrief is ook beschikbaar via de website.

Iedere actieve deelnemer kan via de website van het POB in een beveiligde omgeving zijn eigen pensioenopgave en de opgave van de jaarlijkse waardeaanwinst van de pensioenaanspraken (factor A genoemd) digitaal bekijken. Vanaf 2007 werkt het POB met het Uniform Pensioenoverzicht (UPO). De opgaven worden in historische bewaard, zodat een deelnemer ook over voorgaande jaren opgaven kan raadplegen. Verder hebben alle actieve deelnemers, arbeidsongeschikte deelnemers en gepensioneerden in 2009 een brief ontvangen ten aanzien van de maatregelen zoals opgenomen in het herstelplan. Deze brief diende aan alle betrokkenen van het pensioenfonds verzonden te worden in plaats van het toeslagenlabel welk pas vanaf 1 januari 2010 door de Autoriteit Financiële Markten (AFM) verplicht gesteld werd. In 2010 zal het pen-

sioenfonds de uniforme pensioenoverzichten aanpassen door opname van het toeslagenlabel.

Daarenboven beschikt het POB over een pensioenplanner, waarmee de individuele deelnemers nog meer inzicht krijgen in eigen pensioensituatie en de flexibiliseringsmogelijkheden die de POB-pensioenregeling hen biedt. Regelmatig publiceert het POB nieuwsberichten om de belanghebbenden op de hoogte te houden van actuele zaken en ontwikkelingen.

POB-Pensioendagen

Voor de aangesloten instellingen zijn in 2009 op verschillende locaties POB-Pensioendagen georganiseerd. Tijdens deze informatiebijeenkomsten is onder meer ingegaan op pensioenactualiteiten en relevante ontwikkelingen op het gebied van de financiële positie van het POB, pensioenregeling, communicatie en klanttevredenheid en is een demonstratie met nadere uitleg over de toepassingsmogelijkheden van de POB-pensioenplanner gegeven.

Beleidsdag en beleidsplan 2010 - 2014

Het bestuur organiseert jaarlijks een aparte beleidsdag. Het bestuur staat gedurende de beleidsdag stil bij het (langetermijn)beleid van het POB en evalueert het functioneren van de betrokken externe partijen. Tevens vindt er zelf-evaluatie van het bestuur plaats.

Andere onderwerpen die tijdens deze dag aan de orde zijn gekomen zijn risicomanagement, deskundigheidsbevordering, toekomst van het POB en het beleidsplan.

Het bestuur maakt jaarlijks een beleidsplan. Het beleidsplan omvat een analyse van de verwachte ontwikkelingen gedurende de komende vijf jaar en een overzicht van de korte- en langetermijnbeleidsvoornemens van het POB. Het beleidsplan 2010 - 2014 is in februari 2010 met positief advies van de deelnemersraad door het bestuur vastgesteld. Voortvloeiend uit het beleidsplan is tevens een jaarkalender opgemaakt met de concrete aandachtspunten voor 2010.

Tot deze aandachtspunten hoort:

- deskundigheid: deskundigheidsbevordering van bestuur, deelnemersraad en verantwoordingsorgaan;
- risicomanagement: uitgebreide risicoanalyse voor het POB met bijbehorend beheersingsplan;

- beleggingsbeleid: actualisering van het beleggingsbeleid met bijbehorende monitoring en opmaak van beleggingsplan 2010;
- communicatie: heldere communicatie met alle betrokken partijen.

Integere bedrijfsvoering en continuïteitsanalyse

Het beleid van het POB is gericht op integere bedrijfsvoering overeenkomstig artikel 143 van de Pensioenwet. Daaronder is met name begrepen het beheersen van bedrijfsprocessen en -risico's, integriteit, soliditeit van het POB en het beheersen van de financiële positie over de langere termijn. Conform de Pensioenwet zal het POB in dit kader om de drie jaar een continuïteitsanalyse opleveren aan DNB. Een continuïteitsanalyse geeft inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van het POB over een periode van 15 jaar. Daarnaast geeft deze analyse inzicht in de effectiviteit van de door het POB gehanteerde beleidsinstrumenten zoals het premie- en toeslagbeleid. In december 2008 heeft het POB een continuïteitsanalyse laten uitvoeren en bijgewerkt in januari 2009. De analyse is ingediend bij DNB ter onderbouwing van het POB herstelplan eind maart 2009 (zie ook "Kredietcrisis en herstelplannen"). De eerstvolgende continuïteitsanalyse staat gepland voor 2011.

Risicobeheersing

Integriteit is verankerd in de wet en vormt een integraal onderdeel van het toezicht van DNB.

In het kader van de integriteitsrisico's, risicoanalyse en -management heeft het bestuur in 2009 op hoofdlijnen de volgende stappen ondernomen:

- Het bestuur heeft op de POB beleidsdag in augustus 2009 uitgebreid het onderwerp integriteit en compliance behandeld en de aanvaardbaarheid van de desbetreffende integriteitsrisico's besproken.
- Een bestuursdelegatie heeft in oktober 2009 deelgenomen aan een conferentie inzake "Risicomanagement van Pensioenen".
- Het bestuur heeft in november 2009 een risicoanalyse uitgevoerd, begeleid door Mercer.
- Het bestuur heeft mede in dit kader een offertetraject doorlopen voor externe monitoring van het vermogensbeheer en begin januari 2010 hiervoor een externe partij geselecteerd.

- De omgang met (lange termijn) risico's en risicomanagement was mede onderwerp van onderzoek van de visitatiecommissie 2009.

Vervolgens zal het bestuur, in het bijzonder de ingestelde Auditcommissie, de geschiktheid en wenselijkheid van (aanvullende) beheersingsmaatregelen vastleggen. Deze stappen vormen de basis voor een actueel integriteitsplan en het continu proces van risicomanagement van het POB.

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur heeft geen overtredingen van wet- en regelgeving geconstateerd.

Het afgelopen jaar zijn aan het POB geen dwangsommen of boetes opgelegd.

Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het POB gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het POB gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Asset Liability Management studie (ALM-studie)

Het bestuur heeft opdracht gegeven tot een vernieuwde ALM-studie ter herijking van het geldende beleidskader. Aanleiding voor deze ALM-studie is dat het huidige beleidskader niet meer past bij de actuele situatie van het POB, met name ten gevolge van de financiële crisis. De bevindingen zijn in november 2009 met het bestuur besproken. Het POB heeft inmiddels zijn beleggingsbeleid opnieuw zo ingericht dat het recht doet aan de uitgangspunten, doelstellingen en organisatie van het POB.

Kredietcrisis en herstelplannen

Door de turbulentie op financiële markten ten gevolge van de kredietcrisis, met een uitzonderlijke daling van de aandelenmarkten samen met een aanzienlijke daling van de rente, is de dekkingsgraad gedaald naar 103,6% per eind 2008. De dekkingsgraad geeft voor een pensioenfonds de mate van solvabiliteit weer, ofwel de verhouding tussen het beschikbaar vermogen en de technische voorzieningen, uitgedrukt in een percentage. De dekkingsgraad van het POB is door de kredietcrisis en de daling van de rente ultimo 2008 onder de 104,1% gekomen. Aangezien de aanwezige dekkingsgraad ultimo 2008 lager was dan de vereiste dekkingsgraad (op dat moment 123,1%), en tevens lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,1%, was er sprake van een reserve- en dekkingstekort. Het pensioenfonds heeft daarom een kortetermijnherstel-

plan (conform artikel 140 Pensioenwet) en een langetermijnherstelplan opgesteld op basis van de door Mercer opgestelde continuïteitsanalyse en dit op 31 maart 2009 bij DNB ingediend. DNB heeft in april 2009 gereageerd op de ingediende herstelplannen en in juli 2009 het POB geïnformeerd over haar instemming met de plannen.

De dekkinggraad van het POB bedroeg ultimo december 2009 113,8%. Aangezien de aanwezige dekkinggraad ultimo verslagjaar lager is dan de vereiste dekkinggraad van 117,5% heeft het pensioenfonds ultimo 2009 nog steeds een reservetekort. Het POB heeft gedurende 2009 zijn dekkinggraad maandelijks gerapporteerd aan DNB. Pensioenfonds dienen verder jaarlijks de voort-

gang van het herstel te evalueren en te rapporteren aan DNB.

Begin 2010 heeft het POB de herstelplannen geëvalueerd. Deze evaluatie is in februari 2010 aan DNB gerapporteerd. De herstelkracht van het POB is volgens de herstelplannen voldoende om binnen vijf jaar weer het minimaal vereist vermogen (met een dekkinggraad van 104,1%) te bereiken en binnen 15 jaar het vereist eigen vermogen (met een dekkinggraad van 116,9%).

De belangrijkste uitkomsten uit de evaluatie van de herstelplannen zijn cijfermatig als volgt:

	Effect op dekkinggraad (in %)	
	Korte termijn	Lange termijn
Dekkinggraad per 31 december 2008 resp. 31 december 2013	102,0%	102,0%
Sturingsmiddelen		
<i>Premie</i>	4,5%	6,9%
<i>Uitkeringen</i>	1,0%	9,8%
<i>Toeslagverlening</i>	-0,6%	-14,8%
<i>Beleggingen</i>	5,4%	22,5%
Rentetermijnstructuur	0,6 %	4,1%
Overige	0,0%	-0,1%
Dekkinggraad per 31 december 2013 resp. 31 december 2023	112,9%	130,4%
MVEV per 31 december 2013 resp. 31 december 2023	105,0%	105,0%

In 2009 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

	Verwacht 2009	Werkelijk 2009
Dekkingsgraad per 31 december 2008	102,0%	103,6%
<i>Sturingsmiddelen</i>		
<i>Premie</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>
<i>Uitkeringen</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,1%</i>
<i>Toeslagverlening</i>	<i>0,0%</i>	<i>-0,3%</i>
<i>Beleggingen</i>	<i>1,0%</i>	<i>10,4%</i>
Rentetermijnstructuur	0,0%	4,3%
Overige	-0,1%	-4,3% ¹⁾
Dekkingsgraad per 31 december 2009	103,0%	113,8%
Vereiste dekkingsgraad per 31 december 2009	123,2%	117,5%

Financiële positie van het fonds

Als onderdeel van de Pensioenwet geldt het Financieel Toetsingskader (FTK). Onder dit regime dient de voorziening pensioenverplichtingen vastgesteld te worden op marktwaarde. Tevens dient, als integraal onderdeel van de voorziening pensioenverplichtingen, rekening gehouden te worden met een opslag voor sterftetrend. Voor het POB resulteert dit in een voorziening pensioenverplichtingen onder het FTK van € 863,6 miljoen en overige technische voorzieningen van € 10,7 miljoen.

De aanwezige dekkingsgraad onder het FTK bedraagt 113,8%.

De benodigde solvabiliteit onder het FTK dient zodanig te zijn dat de kans dat het POB in een periode van één jaar

wordt geconfronteerd met een zodanige daling van de dekkingsgraad dat het vermogen daalt tot onder de voorziening pensioenverplichtingen, kleiner of gelijk is aan 2,5%. Voor het POB volgt hieruit dat de benodigde dekkingsgraad gelijk is aan 117,5%.

Aangezien de aanwezige dekkingsgraad lager is dan de benodigde dekkingsgraad, is er sprake van een reservetekort.

De vermogenspositie van het POB is naar het oordeel van de waarmede actuaris ontoereikend.

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt € 36,1 miljoen. Het vereist eigen vermogen bedraagt € 152,8 miljoen. Het beschikbare eigen vermogen bedraagt € 120,3 miljoen.

¹⁾ Belangrijkste oorzaak is de aanpassing van de voorziening pensioenverplichtingen vanwege de toegenomen levensverwachting (zie hiertoe ook pagina 19).

Premiebeleid

De financiering van de aanspraken is steeds gebeurd door middel van koopsommen. De middelen voor de financiering van de aangegane verplichtingen haalt het POB uit ontvangen premies en beleggingsrendement.

Het premiepercentage bedroeg 19% in 2009. Voor 2010 is de premie bepaald op 21,5%.

De totale kostendekkende premie bedraagt in 2009 € 43,2 miljoen en de gedempte kostendekkende premie € 40,0 miljoen. De totale feitelijke premie bedraagt in 2009 € 36,7 miljoen.

Toeslagbeleid (Indexatie)

Het POB probeert ieder jaar het pensioen te verhogen met de prijsontwikkeling. Uitgangspunt is de ontwikkeling van de consumentenprijsindex, reeks alle huishoudens, zoals deze zich heeft voorgedaan in de 12 maanden vóór 1 oktober voorafgaand aan het tijdstip van toeslagverlening.

Het pensioen is dit jaar per 1 januari 2010 met 0,3% verhoogd. Deze verhoging geldt zowel voor de opgebouwde pensioenen van deelnemers en ex-deelnemers als voor de ingegane pensioenuitkeringen.

Het POB betaalt toekomstige verhogingen van pensioen uit het beleggingsrendement.

Een verhoging en de verwachting voor de komende jaren geven niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

Herverzekering

Het POB heeft de aan de pensioentoezeggingen verbonden overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's gedeeltelijk bij een verzekeraar in dekking gegeven in de vorm van een stop loss-herverzekering. De stop loss-herverzekering dekt de schade uit overlijden en arbeidsongeschiktheid voor zover deze schade het eigen behoud (150% van de jaarpremie bij volledige herverzekering) te boven gaat. Als het contract eindigt, worden alle uitstaande vorderingen en schulden vereffend. Vervolgens vervallen alle wederzijdse verplichtingen, rekening houdend met de gemaakte afspraken omtrent de beëindiging van het herverzekeringscontract.

Aanpassing voorziening pensioenverplichtingen

Eind 2009 is er binnen de pensioenwereld veel discussie ontstaan ten aanzien van door het Centraal Bureau voor

de Statistiek gepubliceerd cijfermateriaal dat duidt op sterk toenemende levensverwachtingen. DNB verlangt dat pensioenfondsen, ondanks het feit dat het Actuariële Genootschap nog geen geactualiseerde Prognosetafels heeft gepubliceerd, daar in de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen rekening mee houden. Het bestuur van het POB heeft daartoe een opslag van 4%-punt op de op basis van de huidige grondslagen berekende pensioenverplichtingen toegepast. Hierdoor is de dekkingsgraad gedaald van 118,3% naar 113,8%. In de evaluatie van het herstelplan is al rekening gehouden met genoemde opslag op de voorziening pensioenverplichtingen per ultimo 2009. Als het Actuariële Genootschap in de loop van 2010 nieuwe Prognosetafels publiceert, zal op basis daarvan een exactere calculatie van de gevolgen van de toegenomen levensverwachtingen plaatsvinden.

Pensioenregeling

De pensioenregeling kent sinds 2006 twee reglementen, namelijk het standaardreglement en het overgangsreglement.

Aanpassingen 2009

In 2009 zijn beide reglementen overeenkomstig de Veegwet Pensioenwet aangepast. De belangrijkste aanpassingen zijn:

- De definities en trefwoorden en bedragen zijn geactualiseerd tot en met 2009.
- De (fiscale)eisen bij uitstel en vervroeging van pensioen zijn nader uitgewerkt in het standaardreglement (artikel III.1.3 en III.2) en in het overgangsreglement (artikel III.2.4 en III.3.6). De belastingwetgeving bepaalt dat pensioen inkomensvervangend moet zijn. Daarom is pensioenvervroeging alleen mogelijk voor zover de deelnemer niet meer werkt. Uitstel van pensioen is daarentegen alleen mogelijk indien de deelnemer juist wel doorwerkt.
- De nieuwe toeslagenmatrix is verwoord in artikel IX.1.3 van standaardreglement en overgangsreglement.
- Een overgangsbepaling is toegevoegd aan het POB-overgangsreglement (artikel XI.4.12). Daarin is bepaald dat volledige omzetting van het prepensioen in ouderdomspensioen plaatsvindt indien het deelnemerschap onafgebroken doorloopt tot de pensioendatum, zonder ingang van het prepensioen.

Standaardreglement

Voor de deelnemers geboren vanaf 1 januari 1950 of in dienst na 31 december 2005 geldt het standaardreglement. De opbouw van ouderdomspensioen vanaf 2006 is elk jaar 2,25% van de dan geldende pensioengrondslag. Er wordt dus jaarlijks een hoger ouderdomspensioen (het pensioen vanaf 65 jaar) opgebouwd dan vóór 2006.

Deelnemers kunnen de ingang van het ouderdomspensioen vervroegen, desgewenst tot 55 jaar. Langer doorwerken levert uiteraard een hoger pensioen op.

Er wordt een partnerpensioen opgebouwd ter grootte van 70% van het te bereiken ouderdomspensioen. Bij het nieuwe partnerpensioen wordt een spaarpot gevormd, die op de pensioendatum desgewenst kan worden omgezet in extra ouderdomspensioen.

Overgang prepensioen

De opbouw van prepensioen is per 1 januari 2006 beëindigd voor de deelnemers geboren vanaf 1 januari 1950 als gevolg van wettelijke maatregelen. De opgebouwde aanspraken blijven behouden en zijn met instemming van de deelnemer overgeheveld naar het levenslange ouderdomspensioen. Als vervanging van de VUT-CAO, waarin het opgebouwde prepensioen werd aangevuld, wordt het ouderdomspensioen voorwaardelijk als volgt verhoogd. Van alle pensioenaanspraken die een deelnemer per 31 december 2005 heeft opgebouwd, ontvangt deze deelnemer ruim 14% extra. De deelnemer krijgt dit op de dag van ingang van het ouderdomspensioen, maar uiterlijk op 31 december 2020. De toekenning hiervan zal alleen plaatsvinden bij onafgebroken deelnemerschap aan het POB tot de datum van ingang ouderdomspensioen of 31 december 2020.

Dit komt overeen met de handelwijze bij de VUT-CAO Openbare Bibliotheken, waar bij voortijdige uitdiensttreding ook geen aanspraken werden verleend.

Overgangsreglement

Voor deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 is de pensioenregeling inclusief de wijzigingen per 1 juli 2005 van kracht gebleven. Het POB heeft hiervoor gebruik gemaakt van een specifieke overheidsmaatregel die het mogelijk maakt om voor alle deelnemers geboren vóór 1950 de oude fiscale regels voor pensioenopbouw te laten blijven gelden. Door gebruik te maken van deze niet-verplichte

mogelijkheid, is de pensioenregeling intact gebleven voor de categorie deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 én in dienst op 31 december 2005. Deze pensioenregeling is vervat in het zogenoemde overgangsreglement. Ook de geldende overgangsbepalingen blijven van toepassing.

Algemene ontwikkelingen

Kredietcrisis

De bestrijding van de gevolgen van de kredietcrisis stond in het verslagjaar centraal. Deze bestrijding was op twee verschillende niveaus zichtbaar: enerzijds op het niveau van elk afzonderlijk pensioenfonds in de vorm van het opstellen van concrete herstelplannen en anderzijds op politiek niveau c.q. beleidsniveau door middel van de aankondiging van diverse onderzoeken op deelterreinen. Deze aankondiging heeft inmiddels een brede maatschappelijke discussie aangezwengeld bij sociale partners, fondsbesturen, belangenbehartigingsorganisaties en de wetenschap over de toekomstbestendigheid van het aanvullende pensioenstelsel. Zo relatief kort na de totstandkoming van volledig nieuwe pensioenwetgeving lijkt het aanvullende pensioenterrein aan de vooravond te staan van nieuwe, ingrijpende wijzigingen.

De Nederlandse pensioenfondsen moesten, in reactie op de kredietcrisis en de daardoor ontstaande reserve- en dekkingstekorten, vóór 1 april 2009 herstelplannen opstellen en ter goedkeuring aan DNB voorleggen. In het hoofdstuk over de fondsspecifieke ontwikkelingen wordt nader ingegaan op een aantal gevolgen van de financiële crisis. Pensioenfondsen, zo ook het POB, hebben hierover mede op voorzet van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) in 2009 een brief gestuurd naar hun deelnemers en gepensioneerden.

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) trof in het verslagjaar voorbereidingen voor het politieke debat over de houdbaarheid van het aanvullende pensioenstelsel op de langere termijn. Hij benoemde daartoe drie commissies die onderzoek moeten doen en hem adviseren over de gehanteerde en opnieuw vast te stellen parameters (Commissie-Don), over het gevoerde beleggingsbeleid van en de risicobeheersing door de pensioenfondsen (Commissie-Frijns) en over de wenselijkheid om

het Financieel Toetsingskader naar aanleiding van de crisis te herzien (Commissie-Goudswaard).

De commissie Don heeft haar bevindingen nog in 2009 afgerond en een verdeeld advies uitgebracht. Op basis van dit advies heeft de minister van SZW besloten de parameters voorlopig voor het jaar 2010 te handhaven. Dit in de wetenschap dat dat jaar grotendeels zal worden ingeruimd voor discussie over een waarschijnlijke herziening van het pensioenstelsel, waarvan die parameters slechts een (niet onbelangrijk) onderdeel uitmaken. De overige commissies hebben begin 2010 rapporten uitgebracht.

Sociale partners en de belangenverenigingen in de pensioensector zelf hebben de minister voldoende kenbaar gemaakt dat geen politieke besluitvorming kan plaatsvinden zonder de inbreng en de eigen verantwoordelijkheid van alle bij de pensioenregelingen betrokken partijen.

De uitkomsten en mogelijke wetswijzigingen kunnen een grote impact hebben op de lopende herstelmaatregelen. Afgezien daarvan moeten de fondsbesturen jaar voor jaar nagaan of het herstel zich beweegt langs de uitgezette lijnen en in het beoogde tempo. In het hoofdstuk over de fondsspecifieke ontwikkelingen in het verslagjaar wordt nader op het herstel van het fonds ingegaan.

Evaluatie van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur en de medezeggenschap gepensioneerden

Na de totstandkoming van de Pensioenwet, met onder meer de invoering van twee nieuwe fondsorganen, is er op het terrein van de organisatie van de pensioenfondsen nauwelijks rust gekomen. In het verslagjaar kwamen twee relevante evaluatierapporten uit en werd vanuit de Tweede Kamer het staatsrechtelijke initiatief genomen om de Pensioenwet ten gunste van de gepensioneerden te wijzigen.

Onder verantwoordelijkheid van de Sociaal-Economische Raad (SER) is onderzoek gedaan naar het tweede, vernieuwde convenant medezeggenschap gepensioneerden en naar de implementatie van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur. Aan het einde van het verslagjaar heeft de minister van SZW daarover vervolgens een kabinetsstandpunt naar de Tweede Kamer gezonden.

Volgens de bewindsman heeft de kredietcrisis duidelijk gemaakt dat de risico's voor deelnemers en gepensioneerden aanzienlijk kunnen zijn. Dat maakt de noodzaak van

verscherpt onafhankelijk intern toezicht groter. Ook vindt de minister dat de vormgeving, verantwoording en vertegenwoordiging in pensioenfondsen verbeterd moeten worden. Op dit moment zit er teveel overlap in taken, hetgeen onnodige bureaucratie met zich meebrengt. De minister vindt daarnaast dat gepensioneerden meer zeggenschap in het pensioenfonds moeten krijgen, zonder dat de besluitvorming te ingewikkeld wordt gemaakt door het toevoegen van een derde 'deelbelang' aan het bestuur. Om voorts voldoende deskundige mensen voor een bestuursfunctie te vinden, wil de minister ten slotte meer ruimte maken voor professionele bestuurders.

De bewindsman gaat zijn ideeën verder uitwerken in een aantal verschillende bestuursmodellen en wil daarbij ook de resultaten van de voornoemde Commissie-Frijns betrekken.

De Tweede Kamerleden Koser Kaya (D66) en Blok (VVD) hebben in dit verband een initiatiefwetsvoorstel ontworpen dat beoogt de positie van de gepensioneerden binnen de pensioenfondsen te versterken. Gelet op het feit dat het onderhavige onderwerp door het kabinet in een bredere context wordt behandeld, is aan de genoemde parlementariërs verzocht hun voorstellen voorlopig aan te houden. Wel heeft de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel inmiddels tot een kamerbreed aanvaarde motie-Omtzigt geleid, waarin de regering wordt verzocht om de medezeggenschap wettelijk definitief te verankeren en om meerdere belangengroeperingen, waaronder bijvoorbeeld jongeren, bij de fondsbesturen te betrekken.

De sector van pensioenfondsen gaat een jaar tegemoet waarin dus niet alleen grote aandacht zal worden gegeven aan de financiële aspecten en risicobeheersing, een en ander om een grotere weerbaarheid tegen toekomstige crises op te bouwen, maar tegelijk ook aan de organisatiestructuur.

Meer uitvoeringsvormen van collectieve pensioenregelingen

In het verslagjaar is de minister van SZW met een voorstel gekomen om de oprichting van algemene pensioeninstellingen (API) mogelijk te maken. Dit als antwoord op de concurrentie van buitenlandse pensioenuitvoeringsorganisaties die de bewindsman voorzag als gevolg van de totstandkoming, enige jaren geleden, van een Europese interne markt van dergelijke organisaties, zonder binnen-

grenzen en barrières. De voorlopige vormgeving van dit nieuwe type organisatie staat overigens toe dat de API ook enkel voor binnenlands gebruik kan worden ingezet. Wat betreft deze API heeft de bewindsman het meeste urgente deel, de zogenaamde premiepensioeninstelling (PPI), in het verslagjaar door middel van een concreet wetsvoorstel uitgewerkt. Dit voorstel ligt ter behandeling bij de Tweede Kamer. De Nederlandse PPI zal de in het buitenland vooral voorkomende beschikbare premiesystemen moeten gaan uitvoeren. Een API die daarnaast buitenlandse defined benefit regelingen zou moeten uitvoeren, ligt nog op de tekentafel. Dit heeft mede te maken gehad met de ontwikkeling van een andere, door de sector van ondernemingspensioenfondsen ontworpen uitvoeringsvorm.

Verhoging van de AOW-pensioenleeftijd

Het kabinetsvoornemen om de pensioeningangleeftijd in de AOW te verhogen van 65 naar 67 jaar heeft maatschappelijk tot veel beroering geleid. Toch zag het er aan het einde van het verslagjaar naar uit dat het verzet tegen de betreffende maatregel werd opgegeven en dat het kabinet met sociale partners zich thans vooral kan richten op een zo goed mogelijke invoering, een en ander met behulp van te ontwikkelen flankerend beleid (zware beroepenproblematiek).

Hoewel er geen direct verband tussen de ingang van het AOW-pensioen en de ingangsdatum van de aanvullende pensioenen behoeft te bestaan, is de pensioensector bij het onderhavige politieke dossier nauw betrokken. Dit omdat synchronisatie van de verschillende pensioeningangen voor de hand kan liggen, maar wellicht ook als blijkt dat de fiscale regels terzake –het zogenaamde Witteveenkader– aan de AOW-plannen worden aangepast. De pensioensector zal de voortgang van de kabinetsmaatregelen nauwlettend in de gaten (moeten) houden. De belangenbehartigingsorganisaties van pensioenfondsen en verzekeraars hebben het kabinet laten weten dat de pensioenuitvoerders gebaat zijn bij een zo eenvoudig mogelijke overgang naar de nieuwe AOW-pensioenleeftijd.

Overige ontwikkelingen

Er hebben zich in het verslagjaar nog andere gebeurtenissen voorgedaan die voor de sector van pensioenfondsen van belang zijn geweest en welhaast door de grote politieke pensioendossiers raken ondergesneeuwd. Zo is thans

wel duidelijk geworden dat met ingang van 2011 definitief het doek valt over de Stichting Financiering Voortzetting Pensioenregeling (FVP-regeling). De fondsbesturen c.q. sociale partners zullen in de naaste toekomst moeten beslissen of zij de betreffende pensioenverzekering voor werkloze werknemers volledig voor eigen rekening willen nemen dan wel zullen afschaffen.

Voorts heeft het kabinet in het verslagjaar de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding geëvalueerd en meerdere voorstellen tot wijziging aangekondigd. In dat verband is aan de pensioenuitvoeringsorganisaties gevraagd om de bekendheid met de wet te vergroten door verbetering van de voorlichting.

Ten slotte kan niet onvermeld blijven de komende aansluiting van de pensioenuitvoerders op het Pensioenregister. Het doel van het register is om het voor iedere burger mogelijk te maken om via één digitale ingang een totaaloverzicht te krijgen van alle bij pensioenfondsen en verzekeraars opgebouwde pensioenaanspraken en toekomstige rechten.

Risicoparagraaf

Inleiding

Het POB wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het POB is het nakomen van de pensioenverplichtingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen. In deze paragraaf wordt ingegaan op het beleid van het pensioenfonds en de risico's die het pensioenfonds bij de uitvoering van zijn taken loopt. Voor de wijze waarop deze risico's zijn afgedekt en een kwantificering van deze risico's wordt verwezen naar de paragraaf "Financiële risico's" in de jaarrekening.

Beheersing van de risico's

In 2009 is aandacht gegeven aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing van risico's. Voor wat betreft de financiële risico's kan worden opgemerkt dat het bestuur periodiek wordt voorzien van managementinformatie met betrekking tot de status van de beleggingen. De administratie beschikt over een online internetverbinding met de custodian Kasbank. Door

middel van periodieke rapportages is er continu inzicht in de handelingen, risico's in bijvoorbeeld landen en valuta's, en status van de beleggingen.

Minimaal eens per kwartaal wordt direct verantwoording afgelegd over het gevoerde beleggingsbeleid door middel van een presentatie.

Het bestuur streeft naar een zodanige invulling van zijn beleid dat jaarlijks wordt voldaan aan de eisen ten aanzien van de financiële positie. Om dit te bewerkstelligen beschikt het bestuur over de volgende sturingsmiddelen:

- de hoogte van de toekomstige premiebatens;
- de hoogte van de toekomstige toeslagverlening;
- het beleggingsbeleid.

De invloed van deze sturingsmiddelen op de financiële positie van het fonds wordt jaarlijks geëvalueerd. Bij deze evaluatie speelt zowel de huidige, als de toekomstige financiële positie van het fonds een rol.

Financiële risico's

Matchingsrisico

Het matchingrisico is het risico dat de beleggingen en de pensioenverplichtingen niet op elkaar zijn afgestemd. Dit omvat onder meer verschillen in looptijd en rentegevoeligheid (renterisico), valutarisico, liquiditeitsrisico en de gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil (inflatie). ALM is een instrument dat kan worden gebruikt om de optimale soort en/of mate van matching te bepalen.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen.

De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor eventuele toeslagverlening over de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het solvabiliteitsrisico bestaat uit de volgende risicocategorieën:

- Renterisico (S1).
- Zakelijke waarden risico (S2).
- Valutarisico (S3).
- Grondstoffenrisico (S4).
- Kredietrisico (S5).
- Verzekeringstechnisch risico (S6).

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat het saldo van de marktwaarde van de portefeuille vastrentende waarden en de nominale pensioenverplichtingen op marktwaarde verandert door veranderingen in de marktrente. Het structurele renterisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Integrale beheersing van de balansrisico's is onderdeel van de nieuwe financiële opzet.

Het renterisico van het POB is gedeeltelijk afgedekt door een portefeuille renteswaps c.q. swaptions aan te kopen. De feitelijke renteaftdekking van het POB bedraagt 55,6% van de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Bij een door DNB opgegeven rentedaling van (ongeveer) 1%-punt daalt de dekkingsgraad met ruim 6%-punten

Zakelijke waarden risico (S2)

De waarde van de beleggingen fluctueert met de koerswijzingen van de effecten waarin wordt belegd. Dit risico neemt toe bij een beperking van de spreiding van effecten in de portefeuille. De risico's kunnen verder toenemen wanneer gebruik gemaakt wordt van geschreven optieposities, indien belegd wordt met geleend geld of indien waardepapieren worden verkocht die het fonds niet bezit (short selling).

Het beleggingsbeleid van het POB sluit het beleggen met geleend geld in principe uit evenals het verkopen van waardepapieren die het fonds niet bezit. Evenmin staat het beleggingsbeleid het schrijven van opties toe, tenzij het call opties betreft en deze gedekt worden door onderliggende activa.

De samenstelling van de beleggingen is weergegeven in de toelichting op de balans.

Indien aandelen in ontwikkelde markten plus indirect vastgoed 25% in waarde dalen, niet-beursgenoteerde aandelen met 30% en aandelen in opkomende markten

met 35%, dan daalt de dekkinggraad daardoor met 15,3%-punten.

Valutarisico (S3)

Valutarisico is het risico dat de waarde van de beleggingen verandert door veranderingen in valutakoersen.

Het POB hanteert een strategische afdekking van 100% voor het neerwaarts risico van de vreemde valuta Amerikaanse dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse franc. Als de euro met 20% daalt ten opzichte van andere valuta dan daalt de dekkinggraad daardoor met 0,7%-punt.

Onderstaand de percentages afdekking vreemde valutarisico per ultimo 2009:

Valuta	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
	2009 in %	2009 in %	2009 in %	2009 in %
USD	97,3	99,9	99,3	98,4
GBP	103,7	100,8	99,2	96,8
JPY	96,5	101,1	99,6	94,8
CHF	100,4	100,3	98,8	98,3

Grondstoffenrisico (S4)

Fondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor grondstoffen (S4) voorgescreven. Het grondstoffenrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in grondstoffen van 30%. Indien grondstoffen 30% in waarde dalen dan daalt de dekkinggraad daardoor met 1,2%-punt.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico hangt samen met de beleggingen in verhandelbare schuldpapieren en met de tegenpartijen. Kredietrisico op verhandelbare schuldpapieren wordt beschouwd als prijsrisico. De beheersing van deze vorm van kredietrisico is geïntegreerd in het beleggingsproces, door middel van een richtlijn over de maximale belegging per kredietklasse. Indien de creditspread met 40% stijgt dan daalt de dekkinggraad daardoor met 0,1%-punt.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Naast de financiële risico's staat het POB bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het langlevensrisico het belangrijkste is. Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen worden prudente veronderstellingen gehanteerd, waaronder leeftijdscorrectiefactoren alsmede toekomstige verbetering van de levensverwachting. Andere verzekeringstechnische risico's zijn kortlevensrisico, arbeidsongeschiktheidsrisico en looninflatie.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat het POB onvoldoende liquide middelen heeft om betalingen, waaronder de pensioenuitkeringen, te verrichten. Bij het POB is sprake van een jaarlijkse grote netto-instroom. De waarschijnlijkheid van het liquiditeitsrisico en de impact daarvan is derhalve klein. Het liquiditeitsrisico wordt ook beperkt door de invulling van het management van de inkomende en uitgaande kasstromen van het POB.

Het bestuur ziet toe op een juiste afstemming hiervan.

Prijsrisico

Prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgaande instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures. POB maakte in het verslagjaar geen gebruik van derivaten om prijsrisico's af te dekken.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Grote posten bij het POB per 31 december 2009

	Balanswaarde
Onroerende zaken	
ING Dutch Residential Fund IV	64.589
ING Dutch Retail Fund III	28.626
Zakelijke waarden	
AZL Equity Fund Europe	205.445
AZL Equity Fund North America	139.139
MSCI PAC RIM EX-JAP Equity Index Fund B	21.621
Russell Invest Japan Equity Fund	40.421
Vastrentende waarden	
AZL Credits	64.416
Dutch Govt 4.000 jul 15 16	32.896
Dutch Govt 4.000 jul 15 18	37.311
Dutch Govt 4.250 jul 15 13	28.332
Dutch Govt 4.500 jul 15 17	64.105
Overige beleggingen	
Black Rock Commodity Total Return Fund	33.940
	<hr/>
Totaal grote posten	760.841

Beleggingsrisico's alternatieve beleggingen

Alternatieve beleggingen zijn net als beleggingen in de traditionele categorieën (waaronder aandelen) onderhevig aan risico's. Risico's worden veroorzaakt doordat beleggers zekere bedragen (hun initiële investeringen) opgeven in ruil voor onzekere inkomsten in de toekomst. Alternatieve beleggingen zijn daarnaast onder te verdelen in diverse categorieën, waarvan de risicoprofielen onderling aanzienlijk kunnen variëren en dus ook de beleggingsrisico's.

Niet financiële risico's

Operationele risico's (waaronder interne beheersing, IT en integriteitsrisico) (S9)

Het operationeel risico is het risico op verlies als resultaat van inadequate of foutieve interne processen, mensen en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Operationele risico's hebben een negatieve impact op

een goede uitvoering van de pensioenregeling. Voor deze operationele risico's geldt wel dat een verregaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich mee kan brengen. De operationele uitvoering geschiedt door AZL. Deze partij heeft een SAS 70-rapport (type II). Het overleggen van het SAS 70-rapport komt tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie. Het vermogensbeheer geschiedt door ING ICS. Ook de vermogensbeheerder beschikt over een SAS 70-rapport (type II).

Uitbesteding en de risico's die hiermee samenhangen

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden structureel uitbesteed. De uitbesteding van werkzaamheden aan een derde partij heeft tot gevolg dat het bestuur geen directe gezagsverhouding heeft met de personen die bij de derde partij feitelijk en dagelijks zijn belast met de uitvoering van die werkzaamheden. Het bestuur heeft voorts geen rechtstreeks zicht op en voert geen directe controle uit op administratieve processen, zoals uitbetaling van pensioenen, pensioenberekeningen e.d.

Het bestuur erkent voorts dat aan de uitbesteding het risico is verbonden van discontinuïteit van de dienstverlening door AZL.

Bij alle uitbestedingsactiviteiten conformeert het fonds zich volledig aan de regelgeving van DNB op het gebied van uitbesteding. Het fonds beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan het bij of krachtens artikel 34 van de Pensioenwet bepaalde. In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatievervalsing en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). In de SLA wordt de dienstverlening inzichtelijk gemaakt en wordt de kwaliteit van de dienstverlening vastgelegd.

Juridische risico's

Een pensioenfonds loopt het risico in rechte aangesproken te worden. Ten einde dit risico te beperken kan het fonds maatregelen treffen. Eén risico is dat de fondsstukken niet voldoen aan de wettelijke bepalingen. Een ander risico is dat men als bestuurder in persoon kan worden aangesproken. Een derde risico betreft het in onvoldoende mate vorm

geven aan consistent beleid. Dit maakt het fonds kwetsbaar indien het hierop wordt aangesproken. Een vierde risico betreft het niet of onduidelijk communiceren naar partijen. Een vijfde risico betreft aansprakelijkheid door het niet of niet goed uitvoeren door partijen die het fonds heeft ingehuurd.

Om de bovengenoemde risico's te mitigeren zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingevoerd:

1. Het POB toetst, bijgestaan door externe adviseurs, de gevolgen van wetswijzigingen voor de fondsdocumenten en wijzigt deze indien nodig.
2. Het POB ziet erop toe dat besluitvorming consistent en goed gedocumenteerd plaatsvindt. Deze documentatie zorgt ervoor dat ook derden de inhoud en werking van dit beleid kunnen volgen.
3. Het POB werkt volgens een communicatieplan. Dit plan bewaakt de wettelijk verplichte momenten van communicatie. Naast deze vereisten heeft het fonds eigen communicatiedoelstellingen. Door het planmatig uitvoeren wordt bewerkstelligd dat het fonds aan de eisen van de wet en consistentie van uitingen voldoet.
4. Met alle ingehuurde partijen zijn contractuele afspraken gemaakt. Partijen dienen regelmatig te rapporteren over het wel of niet voldoen aan de gemaakte afspraken. Daar waar mogelijk heeft het POB activiteiten gescheiden ondergebracht, waardoor er een mechanisme ontstaat van controle van de ene door de andere partij.

Jaarlijks vinden er controles plaats door de waarderend actuaire en accountant op de uitvoering door het POB. Materiële onvolkomenheden worden door hen gerapporteerd.

In het algemeen draagt het bestuur er zorg voor dat het voldoende kennis en kunde bezit om zijn verantwoordelijkheid te kunnen dragen.

De opsomming van de hierboven genoemde risico's is niet limitatief. De juiste afdekking van deze genoemde risico's geeft wel een indicatie over de juridische weerbaarheid van het POB.

Verzekerdenbestand

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2008	9.432	9.423	3.691	22.546
Correctie			5	5
Stand primo 2009	9.432	9.423	3.696	22.551
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	1.183			1.183
Ontslag met premievrije aanspraak	-902	542		-360
Waarde-overdracht		-41		-41
Ingang pensioen	-245	-347	420	-172
Overlijden	-21	-42	-66	-129
Afkoop			-85	-85
Andere oorzaken	-17	-518	-9	-544
Mutaties per saldo	-2	-406	260	-148
Stand per 31 december 2009	9.430	9.017	3.956	22.403

Specificatie pensioengerechtigden

	2009	2008
Ouderdompensioen	3.507	3.271
Nabestaandenpensioen	412	386
Wezenpensioen	37	34
Totaal	3.956	3.691

Beleggingen

Economie

De forse teruggang van het bruto binnenlandse product in de VS (-2,5%), de eurozone (-3,7%) en Japan (-5,2%) laat duidelijk zien dat de kredietcrisis, die in het najaar van 2008 begon, ingrijpende gevolgen heeft gehad voor de volwassen economieën. Opkomende landen, die nagenoeg geen last hadden van de kredietcrisis, lieten in 2009 een groei zien van 2%. Met een stijging van het bruto binnenlandse product van ruim 8% was China een van de landen die zich in de wereldwijde economie het meest positief onderscheidde. Het land was een belangrijke stimulans voor het aantrekken van de wereldwijde economie, mede door de aanhoudend grote vraag naar grondstoffen die van China en India uitging. Dat de wereldeconomie zo snel uit een zeer diep dal kon kruipen, is echter vooral te danken aan de bijzonder doortastende aanpak van de centrale banken en de overheden, wereldwijd. Centrale banken verlaagden de officiële rentes tot extreem lage niveaus en slaagden er via het nemen van crisismaatregelen in om de markten weer op gang te brengen. Zo werden op grootschalige wijze instrumenten ingezet om de markten massaal van liquiditeit te voorzien. Overheden stimuleerden de economie via het creëren van forse overheidstekorten. Hierdoor werd tegenwicht geboden aan de enorme vraaguitval in de particuliere sector.

De aanpak van de beleidsmakers, waaronder ook internationale organen als het IMF moeten worden genoemd, wierp sneller dan verwacht vruchten af. Allereerst in Azië (China) kwam er een economisch herstel op gang. Dat herstel, mede ondersteund doordat bedrijven weer hun voorraden gingen aanvullen, verspreidde zich opvallend snel over de regio's. Daarmee lijkt een depressie, een langjarige economische teruggang, voorkomen.

Aandelenmarkten

In 2009 kenden de wereldwijde aandelenmarkten twee duidelijke gezichten. Tot 9 maart, het laagste punt van de aandelenmarkten in deze economische cyclus, was er sprake van extreme risicoaversie van beleggers. In de rest van het jaar keerde de risicobereidheid terug. Aanvankelijk reageerden markten vooral op de opluchting dat een depressie, zoals wij die in de jaren dertig van de vorige eeuw zagen, was voorkomen. Dat was een langdurige

economische teruggang die gepaard ging met structurele prijsdalingen (deflatie). De rally op de aandelenmarkten hield aan doordat de economische cijfers beter waren dan was verwacht. Ook het feit dat de kwartaalcijfers van de bedrijven de (overigens bescheiden) verwachtingen overtroffen, was een belangrijke steun voor de markten.

De markten die het meest risicovol worden geacht, zoals opkomende markten, presteerden het best. Ook bij het overzien van de ontwikkelingen tussen de sectoren valt het op dat de risicovollere, anders gezegd de cyclische sectoren, duidelijk beter presteerden dan de zogenoemde defensieve sectoren. De verschillen waren groot. Zo steeg de sector basismaterialen, waarin ook de grondstoffenleveranciers zijn vertegenwoordigd, in 2009 met 57% (in euro), terwijl defensieve bedrijfstakken, bijvoorbeeld telecommunicatie (+11%) en nutsbedrijven (+4%), duidelijk achterbleven. Daarmee werden de grote verliezers van 2008 de winnaars van 2009.

Obligatiemarkten

De rentes op tienjarige staatsleningen in de eurozone (Duitsland) bewogen in 2009 tussen een bandbreedte van 3% en 3,5%. De rente op tienjarige Amerikaanse staatsleningen liep in december op van 3,4% naar 3,8% en bevond zich daarmee aan het einde van het jaar aan de bovenkant van de bandbreedte.

Dat deze rentes, ondanks de massale emissies van obligaties door overheden laag zijn gebleven, is verklaarbaar. Allereerst waren de besparingen, het aanbod van geld, fors gestegen. Tevens is de inflatie laag. De kerninflatie in de volwassen economieën bevindt zich nog steeds in een neerwaartse trend. Bovendien zal het monetaire beleid van de belangrijkste centrale banken nog langere tijd onder de 'normale' niveaus blijven. Niet op de laatste plaats is van belang dat overheden, die fors op de emissie markt opereren, nog nauwelijks concurrentie hebben van de particuliere sector. Zeker, bedrijven opereren op de emissie markt, maar veelal om hun bankschulden af te lossen en om te zetten in, op de openbare markt verhandelbare, bedrijfsleningen. Per saldo heeft de particuliere sector in 2009 zijn schulden gereduceerd.

Nadat beleggers er vertrouwen in hadden gekregen dat de massale steun van de centrale banken en de overheden

ging doorwerken op de markten en de reële economie, liepen ook de extreem hoge risicopremies van de risicovollere vastrentende categorieën terug. Afgezien van ABS-papier (obligaties met dekking), zijn de liquiditeitspremies op dergelijk papier verdwenen en zijn de risicopremies op min of meer normale niveaus gekomen.

Fondsspecifieke ontwikkelingen

Algemeen

Een beschrijving van het in 2009 gevoerde beleggingsbeleid is niet compleet zonder ook kort terug te blikken naar het, voor beleggers dramatische jaar 2008. De kredietcrisis en de opdoemende wereldwijde economische recessie hebben de balansen van pensioenfondsen in 2008 aan beide kanten fors geraakt. Wereldwijd moesten aandelen circa 40% van hun waarde inleveren, vastgoed en alternatieve beleggingen daalden eveneens fors in waarde; renteopslagen voor risicovollere obligaties stegen naar ongekende niveaus. Tegelijkertijd stegen de verplichtingen van pensioenfondsen, als gevolg van de zeer sterk gedaalde kapitaalmarktrente, met tientallen procenten in waarde. Deze "dubbele dreun" heeft bij heel veel Nederlandse pensioenfondsen in 2008 geleid tot een forse daling van de dekkingsgraad. Een groot aantal fondsen werd geconfronteerd met een reservetekort. Een aantal van hen verkeerde zelfs in een situatie van onderdekking.

Pensioenfondsen Openbare Bibliotheken

Ook de dekkingsgraad van het POB is om dezelfde redenen hard onderuit gegaan. In 2008 is de waarde van het belegd vermogen van het fonds met € 158 miljoen afgenomen. Tegelijkertijd steeg de waarde van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds met € 183 miljoen. Per saldo daalde de dekkingsgraad van 162,9% begin 2008 naar 103,6% eind 2008.

De extreme daling van de dekkingsgraad enerzijds en de tegelijkertijd fors gestegen marktvolatiliteit anderzijds verplichtten het pensioenfonds om in 2008 en 2009 ingrijpende maatregelen te nemen. Medio 2008 werd besloten om (binnen de afgesproken bandbreedtes) over te gaan tot een consequente onderweging van aandelen, vastgoed en alternatieve beleggingen.

Toen gaandeweg bleek dat deze maatregel onvoldoende effect sorteerde en de dekkingsgraad alsmaar verder bleef dalen, werd geheel in lijn met de intentie van het voorliggende beleidskader, in oktober 2008 besloten om niet alleen de feitelijke posities, maar ook de normwegingen voor zakelijke waarden neerwaarts aan te passen. Vanaf dat moment ging het fonds varen op een stelsel van "floating benchmarks". Met het opheffen van het stelsel van vaste normwegingen werd voorkomen dat het fonds zichzelf verplichtte om tijdens de kredietcrisis en de ingezette recessieve neergang, risicovolle beleggingen (zakelijke waarden en alternatieve beleggingen) bij te moeten kopen. De normen voor afdekking van het renterisico (50%) en valutarisico (100%) werden gecontinueerd.

Strategisch beleggingsbeleid 2009

De in 2008 ingezette koersdalingen en de daaraan gekoppelde terugloop van de dekkingsgraad van het pensioenfonds, zette in het eerste kwartaal van 2009 onverminderd door. Het dieptepunt werd bereikt op 11 maart 2009, toen de dekkingsgraad circa 92% bedroeg.

Uit een analyse van een zevental beleidsvarianten bleek begin januari dat uitsluitend via de meest extreme beleidsvariant (in casu een volledige verkoop van de aandelenpositie in combinatie met een uitbreiding van de afdekking van het renterisico naar 100%) de tracking error van het fonds kon worden teruggebracht onder de (door het beleidskader van het fonds) voorgeschreven 5%. De tracking error geeft aan in welke mate de beleggingsportefeuille de benchmark volgt. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het risicoprofiel, en andersom.

Het besef ontstond toen dat het beleidskader (dat in 2006 was opgesteld) eigenlijk onvoldoende bestand was tegen de zeer uitzonderlijke marktomstandigheden van dat moment.

Het fondsbestuur stond op dat moment voor een afweging: het beleidskader niettemin blind blijven volgen en de herstelkracht van het fonds voor lange tijd een forse klap toedienen, of varen op gezond verstand.

Het fondsbestuur, dat van oordeel was dat er op dat moment sprake was van extreem overdreven marktreacties, koos (mede ingegeven door een volstrekt illiquide markt)

voor het laatste. Er zou moeten worden gezocht naar beleidsalternatieven.

In het herstelplan, dat in maart 2009 werd ingediend, werd dit standpunt richting DNB als volgt verwoord: "Geconfronteerd met de snelle terugloop van het belegd vermogen in 2008, heeft het bestuur besloten om de beleggingsmix vooralsnog niet aan te passen (anders dan door autonome koersontwikkelingen). Vanwege de langetermijnbeleggingshorizon van het pensioenfonds wordt de samenstelling van het belegd vermogen niet onmiddellijk aangepast. Het bestuur beraadt zich momenteel over het beleggingsplan voor 2009 en verdere jaren."

Weliswaar was het fondsbestuur er van overtuigd dat het risicoprofiel moest worden gemitigeerd, maar dat mocht in zijn ogen niet leiden tot een te grote aantasting van de langetermijnherstelkracht van het fonds.

In maart 2009 werd besloten om over te gaan tot implementatie van een optiestrategie. Met de aanschaf van putopties moest worden voorkomen dat de dekkingsgraad verder zou worden aangetast door verder dalende aandelenkoersen en via het kopen van swaptions moest worden voorkomen dat voortzettende rentedalingen het weerstandsvermogen van het fonds verder zou aantasten.

Teneinde de kosten van de optiestrategie enigszins te beperken werden tegelijkertijd "out of the money"-call-opties ¹⁾ geschreven op aandelen en vastrentende waarden.

In juli / augustus 2009 werd de optiestrategie geïmplementeerd en werd tevens besloten (de financiële structuur van het fonds was immers ingrijpend gewijzigd) om een nieuwe ALM studie te laten verrichten. Doel van deze studie was te toetsen of het bestaande beleidskader van het fonds recht doet aan de doelstellingen, uitgangspunten en organisatie van het fonds. Toen de ALM studie in september 2009 beschikbaar kwam bedroeg de dekkingsgraad inmiddels weer 116%. Op basis van de randvoorwaarden zoals geformuleerd in de nieuwe ALM studie, werden in september drie beleidsvarianten doorgerekend en de uitkomsten daarvan afgezet tegen de "oude" strategische beleggingsmix uit 2008.

Duidelijk werd dat het fonds, in aanvulling op de geïmplementeerde optiestrategie, niet ontkwam aan een substantiële reductie van het belang in zakelijke waarden. Uiteindelijk werd besloten (de implementatie is ten tijde van het schrijven van dit jaarverslag in volle gang) voor de volgende strategische beleggingsmix:

	Normweging
vastrentende waarden	36,0%
aandelen	36,0%
onroerend goed	16,0%
grondstoffen	5,0%
hedge funds	5,0%
private equity	2,0%
liquiditeiten	0,0%

Operationeel beleggingbeleid

Vastrentende waarden

Het totaalrendement van de vastrentende portefeuille kwam in 2009 uit op 7,7%. De benchmark voor de vastrentende portefeuille rendeerdde 5,9%.

Staatsleningen behaalden met een rendement van 5,4% een outperformance van 0,9%-punt ten opzichte van de benchmark die 4,5% rendeerdde. Ook het rendement van AZL Credits, het fonds waarmee in bedrijfsobligaties werd belegd, liet met een rendement van 15,6% een outperformance zien ten opzichte van het rendement van de bijbehorende benchmark (die 15,3% rendeerdde).

Met name de beleggingen in bedrijfsobligaties (die tijdens de kredietcrisis nog een forse underperformance lieten zien) konden zich aldus enigszins revancheren en leverden een positieve bijdrage aan het herstel van de dekkingsgraad van het fonds.

Aandelen

Aandelenmarkten rendeerdde wereldwijd in 2009 ruim 30%. Daarmee werd een beperkt deel van de schade die werd opgelopen in 2008, teniet gedaan.

1) Dit zijn opties waarvan de uitoefenkoers voor de onderliggende waarde veel hoger is dan de actuele koers van de betreffende waarde.

De aandelenportefeuille van het pensioenfonds liet in 2009 een rendement zien van 31,1%, terwijl de benchmark een rendement behaalde van 30,2%

Begin 2009 was ten opzichte van de normverdeling sprake van een lichte overweging van de Verenigde Staten (31,4%) ten koste van Europa (47,5%) en de Emerging Markets (5,7%). Deze situatie werd gedurende het jaar grosso modo in stand gehouden. Daardoor werden met name in de Emerging Markets kansen gemist. Per saldo droeg het regioallocatiebeleid in 2009 negatief bij aan de relatieve performance van het POB. Eind 2009 zag de regionale verdeling van de aandelenportefeuille er als volgt uit:

	Werkelijk	Norm
Europa	46,5%	50,0%
Noord Amerika	31,5%	27,5%
Japan	9,2%	10%
Emerging Markets	7,4%	7,5%
Pacific ex Japan	5,4%	5%

De outperformance van de aandelenportefeuille is volledig terug te voeren op positieve selectieresultaten. Met name de aandelenmanagers in de Verenigde Staten en Japan presteerden goed. De managers in Europa waren minder succesvol. In de loop van 2009 zijn daaraan consequenties verbonden en werden enkele Europese aandelenmanagers ontslagen.

Onroerend goed

Het rendement op Europees beursgenoteerd vastgoed was met een rendement 49,1% uiterst positief en overtrof daarmee zowel de eigen benchmark (48,1%) als het rendement van Europese aandelen.

Ook hier werd dus een deel van de verliezen uit 2007 en 2008 goedge maakt.

Het rendement van de niet-beursgenoteerde vastgoedportefeuille van het pensioenfonds bedroeg -5,5%. De gedaalde waarde van de onderliggende vastgoedbeleggingen was hiervan de oorzaak.

Per saldo behaalde de onroerend goed portefeuille een rendement van -1,6%.

Grondstoffen

Het pensioenfonds hanteert sinds 2006 een strategische normweging voor grondstoffen van 2,5%. In 2007 is deze norm verhoogd tot 5%. De beleggingen in deze categorie worden ingevuld via participatie in een indexfonds. Het rendement in 2009 bedroeg 14,0%, terwijl de benchmark een rendement liet aantekenen van 10,0%. Daarmee werd de teleurstellende prestatie die dit fonds in 2008 liet zien, enigszins goedge maakt.

Hedgefonds

Het pensioenfonds hanteert sinds 2007 een strategische normweging voor hedge funds. Ook deze beleggingscategorie werd in 2008 getroffen door de kredietcrisis en de daarop volgende recessie. De drie fund of hedge funds waarin het POB belegt behaalden in 2008 gezamenlijk een negatief rendement van 19,4%. De Euribor-plus benchmark realiseerde een positief rendement van 7,7%. In 2009 werd via de belegging in fund of hedge funds een rendement van 5,7% behaald, waarmee ook hier een outperformance werd gerealiseerd (de benchmark noteerde een rendement van 4,2%).

Risico overlay

Het pensioenfonds dekt de strategische valutaposities in Amerikaanse Dollars, Britse Ponden, Japanse Yen en Zwitserse Francs strategisch voor 100% af. Dit beleid resulteerde in 2009 in een positieve bijdrage aan het rendement van het pensioenfonds van 0,2%-punt.

Het strategisch renterisicobeleid bestaat uit twee elementen:

- 50% afdekking van de euroduratie¹⁾ van de voorziening pensioenverplichtingen door middel van renteswaps;
- swaptioncollars waarmee de invloed van extreme renteveranderingen op de dekkingsgraad wordt afgedekt.

Als gevolg van de stijging van de marktrente en de daling van de volatiliteit leverde het strategische renterisicobeleid in 2009 een negatieve bijdrage van 1,6%-punt aan het rendement van het pensioenfonds.

1) Euroduratie is een maatstaf voor rentegevoeligheid. Het geeft aan wat de waardeverandering van de verplichtingen (of de beleggingen) is, uitgedrukt in euro's, als gevolg van een renteverandering van één procent.

Zoals in het voorgaande vermeld is in de loop van 2009 besloten via een optieconstructie de dekingsgraad van het POB gedeeltelijk te beschermen tegen de negatieve gevolgen van een voortgaande daling van de aandelenmarkten. Deze daling heeft zich in 2009 niet voorgedaan, waardoor de optieconstructie een deel van haar waarde heeft verloren. De risico overlay voor aandelen droeg daardoor in 2009 negatief bij aan het resultaat (1,3%-punt). Overigens beschermt de constructie nog steeds tegen een daling onder de uitoefenprijs.

Samengevat: resultaat belegd vermogen

De beleggingsportefeuille leverde in 2009 een rendement op van 15,9%, terwijl de normportefeuille 14,7% rendeerde. De bijdrage van de risico overlayportefeuille (valutatermijncontracten, renteswaps en opties) aan de performance van het pensioenfonds bedroeg -2,7%. Gecombineerd leverden de beleggingsportefeuille en de risico overlay portefeuille in 2009 een rendement op van 13,1%.

Maatschappelijk verantwoord beleggen; uitsluitingsbeleid

Gelet op de plaats die het POB binnen de maatschappij inneemt, wordt bij het vaststellen en het uitvoeren van het beleggingsbeleid niet alleen rekening gehouden met financiële en risicoaspecten, maar ook met aspecten die van belang zijn voor een duurzame en sociale ontwikkeling van de maatschappij. Bij die aspecten komen onder meer ethische kwesties en milieuaangelegenheden aan de orde. Het bestuur betreft informatie over duurzame economische groei –vaak van niet-financiële aard– bij zijn analyses van de kwaliteit van ondernemingen waarin wordt belegd en brengt het belang daarvan tevens onder de aandacht van zijn dienstverleners zoals externe vermogensbeheerders.

Mede in dit kader heeft het POB belangen in enkele beleggingsfondsen waarin een actief uitsluitingsbeleid wordt gevoerd op grond van uitgangspunten voor verantwoord beleggen. De gehanteerde uitsluitingscriteria in deze fondsen zijn kernrechten van de mens, ernstige vormen van kinderarbeid, dwangarbeid, zware milieuvervuiling en controversiële wapens.

Maatschappelijk verantwoord beleggen; corporate governance

Sinds het voorjaar van 2005 geeft het POB invulling aan haar maatschappelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in de "Code Tabaksblat".

Uitgangspunt van de Code Tabaksblat is dat het Bestuur en de Raad van Commissarissen van ondernemingen verantwoording moeten afleggen over het door het Bestuur gevoerde beleid en het door de Raad van Commissarissen uitgeoefende toezicht hierop. Aandeelhouders (zoals pensioenfondsen) kunnen daar vervolgens via hun stemrecht invloed op uitoefenen. Het pensioenfonds heeft sinds 2005 invulling gegeven aan de Code Tabaksblat door, geheel in overeenstemming met de richtlijnen zoals die destijds door de SCGOP uitgevaardigd, stemrecht uit te oefenen op aandeelhoudersvergaderingen van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Voor het uitoefenen van het stemrecht maakte het pensioenfonds tot en met het tweede kwartaal van 2008 gebruik van de diensten van Deminor/ISS. Met ingang van het derde kwartaal van 2008 heeft het pensioenfonds alle discretionair beheerde Nederlandse aandelen ondergebracht in het AZL Equity Fund Europe. Daarmee is de juridische basis voor het uitoefenen van stemrecht namens het pensioenfonds komen te vervallen. Sedertdien oefent het pensioenfonds geen stemrecht meer uit op aandeelhoudersvergaderingen. Het pensioenfonds heeft de beheerder van het AZL Equity Fund Europe verzocht om het stembeleid van het fonds te heroverwegen.

Tabel performancecijfers 2005-2009

	2009	2008	2007	2006	2005
	%	%	%	%	%
Vastrentende waarden	7,7	5,5	1,2	-0,2	5,0
Zakelijke waarden					
aandelen en opties	31,2	-40,8	1,8	14,4	26,3
onroerend goed (incl. vastgoedmaatschappijen)	-1,6	-6,2	8,4	19,0	8,2
commodities	14,0	-50,2	19,6		
hedge funds	5,7	-19,4	3,7		
Totaalrendement (exclusief overlay)	15,9	-23,5	3,5		
Bijdrage valutatermijncontracten	0,2	-1,7	3,4		
Bijdrage renteoverlay	-1,5	5,7	-2,3		
Bijdrage aandelenoverlay	-1,3	0	0	0	0
Totaalrendement	13,1	-19,6	4,6	8,2	14,6
Z-score	0,3	-1,6	1,4	0,5	-0,3

Benchmarks

De door het pensioenfonds gehanteerde benchmarks luiden als volgt:

Vastrentende waarden:

Compositie met een samenstelling van 85% Citigroup EMU Government Bond Index en 15% Citigroup EuroBig Corporate Bond Index.

Zakelijke waarden:

Aandelen en opties

Compositie op basis van de geografische normverdeling (Europa 50%, Verenigde Staten 27,5%, Japan 10%, Pacific ex Japan 5% en Emerging markets 7,5%) met Morgan Stanley Capital International indices als benchmark voor alle regio's behalve Japan. Voor deze regio geldt de Topix index.

Onroerend goed (inclusief vastgoedmaatschappijen)

Compositie met een samenstelling van beursgenoteerde fondsen en niet-beursgenoteerde fondsen. Voor de beursgenoteerde fondsen geldt als benchmark de GPR 250 Eurozone index adjusted en voor de niet-beursgenoteerde

fondsen geldt als benchmark de ROZ/IPD Dutch Property index.

Commodities

Goldman Sachs Commodity index total return.

Hedge funds

3-maands Euribor + 3%-punt.

Totaal:

Compositie op basis van de feitelijke verdeling van het vermogen en de bijbehorende benchmark per beleggingscategorie.

Relevante ontwikkelingen 2010

Fondsmonitoring

Het POB heeft in januari 2010 de externe monitoring van de beleggingen uitbesteed aan Hewitt. In dit kader heeft het POB ook opdracht gegeven tot een eenmalige second opinion over het POB-beleggingsbeleid.

ABTN

In 2009 heeft het bestuur de ABTN geactualiseerd aan de huidige wet- en regelgeving. Vervolgens heeft het bestuur in april 2010, na positief advies van de deelnemersraad, de ABTN vastgesteld en ingediend bij DNB.

Verplichtstelling

Het bestuur heeft de verplichtstelling van het POB geactualiseerd aan de huidige wet- en regelgeving.

Website

Het POB heeft in 2010 een eigen inlog voor aangesloten instellingen voor de website van het POB ontwikkeld.

Risicomanagement

Het POB heeft in 2010 een uitgebreide en integrale risico-analyse doorgevoerd en een bijbehorend beheersingsplan opgesteld. De risicoanalyse en het beheersingsplan zijn ingediend bij DNB.

Rapporten Commissies Don, Goudswaard en Frijs

Het POB bestudeert de conclusies en aanbevelingen en betreft deze waar nodig bij het fondsbeleid.

Toeslagenlabel

Vanaf 1 januari 2010 dienen alle pensioenfondsen de informatie over toeslagverlening uit te drukken in een plaatje: het toeslagenlabel. Het POB heeft voor zowel de actieve als inactieve deelnemers het toeslagenlabel voor 2010 vastgesteld. Dit toeslagenlabel zal vanaf 2010 onder andere op het uniforme pensioenoverzicht vermeld worden.

's-Gravenhage, 23 juni 2010

Het bestuur

Samenvatting actuariael rapport

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening (VPV) is per 31 december 2009 als volgt vastgesteld:

	2009	2008	2007	2006
Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	398.011	412.565	309.881	322.965
Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken	130.104	132.690	99.028	100.533
Gepensioneerden	308.487	292.438	246.183	232.257
Toevoeging i.v.m. gewijzigde sterftetrend	33.465	0	0	0
Voorziening pensioenverplichtingen	870.067	837.693	655.092	655.755
Aandeel herverzekeraars	-6.511	-6.845	-6.357	-6.792
Voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening	863.556	830.848	648.735	648.963
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	2.328	2.932	3.093	2.606
Voorziening overgangsregelingen	6.910	7.690	14.873	16.768
Voorziening Slotuitkering	1.010	1.067	0	0
Voorziening VUT	0	32	105	366
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	461	466	0	0
Vervallen voorzieningen	0	0	0	13.739
Totale voorziening eigen rekening	874.265	843.035	666.806	682.442

Er is, behoudens de componenten die onvoorwaardelijk verhoogd worden, een toeslag verleend per 1 januari 2010 van 0,3%.

Het resultaat van het POB toonde over 2009 een positief saldo van 89.617, tegenover een negatief saldo over 2008 van 387.188.

Kostendeckende premie

Conform de ABTN is de kostendeckende premie over boekjaar 2009 vastgesteld rekening houdend met de actuele marktrente geldend per 1 januari van het betreffende boekjaar. De kostendeckende premie bedraagt 43.188. De feitelijk betaalde premie is lager dan de kostendeckende premie.

Financiële positie

De dekkingsgraad ultimo 2009 is als volgt:

	2009	2008	2007	2006
Beschikbaar vermogen	994.568	873.718	1.084.677	1.031.613
Voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening	863.556	830.848	648.735	648.963
Overige technische voorzieningen	10.709	12.187	18.071	33.479
Aanwezige dekkingsgraad	113,8%	103,6%	162,7%	151,2%
Vereiste dekkingsgraad	117,5%	123,1%	125,5%	129,1%
Vereist eigen vermogen	152.825	194.881	170.187	198.590

De berekening is als volgt:

Vereist eigen vermogen

Renterisico (S1)	28.542
Zakelijke waarden risico (S2)	133.689
Valutarisico (S3)	6.099
Grondstoffenrisico (S4)	10.515
Kredietrisico (S5)	863
Verzekeringstechnisch risico (S6)	26.529
Totaal som van de S-en	206.237
Diversificatie	-53.412
Totaal risico (o.b.v. wortelformule)	152.825
Vereiste dekkingsgraad	117,5%

De ontwikkeling in de dekkingsgraad van ultimo 2008 tot ultimo 2009 wordt als volgt verklaard:

	Vermogen	Voorziening	Aanwezige dekkingsgraad
Primo 2009	873.718	843.035	103,6%
Premie	28.473	27.134	0,0%
Uitkeringen	-28.118	-28.038	0,1%
Toeslagverlening	0	2.567	-0,3%
Rentetermijnstructuur	0	-33.460	4,3%
Rendement	113.634	22.926	10,4%
Overige mutaties	6.861	40.101	-4,3%
Ultimo 2009	994.568	874.265	113,8%

De dekkingsgraad van het POB is gestegen van 103,6% ultimo 2008 naar 113,8% ultimo 2009. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door de behaalde positieve beleggingsresultaten. De dekkingsgraad ultimo 2009 is lager dan het vereist eigen vermogen. Het POB verkeert derhalve ultimo 2009 in een reservetekort.

Verslag verantwoordingsorgaan

Oordeel Verantwoordingsorgaan

Op grond van artikel 12 van het Reglement Verantwoordingsorgaan (VO) dient het VO een oordeel te geven over het handelen van het bestuur van het pensioenfonds in het afgelopen jaar, alsmede over de beleidskeuzes voor de toekomst. Bij de beoordeling wordt ook betrokken of er van een evenwichtige belangenbehartiging van belanghebbenden sprake is.

Het VO komt voor 2009 tot het volgende oordeel:

Stond het jaar 2008 in het teken van de negatieve economische ontwikkelingen en de daarmee gepaard gaande neergang van de aandelenkoersen, in combinatie met een dalende rente; in 2009 werd door het bestuur van het Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (POB) voortvarend gewerkt aan herstel. De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) werd geactualiseerd, rekeninghoudend met de impact van de economische ontwikkelingen in 2008. De ervaringen van de ontwikkelingen in 2008 leidden tot behoorlijke bijstelling van de ABTN. Met name rondom de beheersbaarheid van het fonds, het beleggingsbeleid, het vermogensbeheer en de risicoafdekking is de nota aangepast.

De dekkingsgraad steeg in 2009 (van 103,6 % eind 2008) tot 113,8 % per 31 december 2009. Voldoende herstel zelfs om per 1 januari 2010 de pensioenen te kunnen verhogen (0,3 %).

De ontwikkelingen in 2009 geven weer vertrouwen voor de toekomst.

In 2009 werden de pensioenreglementen aangepast overeenkomstig de Veegwet Pensioenwet, waardoor de reglementen weer in overeenstemming zijn met de wettelijke voorschriften.

Het bestuur heeft in 2009 verder vorm gegeven aan het Intern Toezicht (IT). De bezetting van de Visitatiecommissie vond in overleg met het VO plaats. Eind 2009 werd door de commissie onderzoek gedaan. Zij heeft zich daarbij een oordeel gevormd over het functioneren van het bestuur. Het onderzoek is samengevat in een rapportage die begin 2010 werd uitgebracht.

Ook Communicatie kreeg veel aandacht, hetgeen resulteerde in een verbeterde website en ruimere voorlichting aan belanghebbenden o.a. door het uitbrengen van een Nieuwsbrief.

Gedurende het jaar werd het VO regelmatig geïnformeerd over belangrijke ontwikkelingen.

Het Jaarverslag 2009 van het bestuur en onderliggende rapportages werden uitvoerig besproken met het bestuur. Op onderdelen is aanvullende informatie gevraagd. Het ontbreken van deze aanvullende informatie op dit moment is echter niet van invloed op het oordeel van het VO.

Positief oordeel

Het VO spreekt een positief oordeel uit over het functioneren van het bestuur in 2009. Met betrekking tot de belangen van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zijn geen afwijkende beleidswijzigingen te melden. De evenwichtige belangenbehartiging is naar het oordeel van het VO in stand gebleven.

Daarbij blijft het VO aandringen op overleg met het bestuur om de verhoudingen en wederzijdse rollen van bestuur en VO uit te werken. De wijze waarop het VO zijn rechten kan uitoefenen is daarbij een belangrijk item.

Het Verantwoordingsorgaan
juni 2010

Reactie van het bestuur

Met genoegen heeft het bestuur kennisgenomen van het positief oordeel van het Verantwoordingsorgaan.

De bevindingen van het Verantwoordingsorgaan zal het bestuur bespreken tijdens de jaarlijkse beleidsdag en vervolgens afstemmen met het Verantwoordingsorgaan.

Verslag visitatiecommissie

In januari 2010 heeft de visitatiecommissie, bestaande uit Nelly Altenburg, Peter van Eekelen en René Schreurs, haar eerste visitatierapport uitgebracht. Dit betreft een algemene visitatie bij het POB, waarbij in het bijzonder de handelwijze van het bestuur tijdens de financiële crisis bezien moest worden. De visitatiecommissie heeft zich een oordeel gevormd over het functioneren van (het bestuur van) het pensioenfonds vanuit de principes die de STAR voor het intern toezicht geformuleerd heeft:

- De beleids- en bestuursprocessen en -procedures.
- De checks en balances.
- De wijze waarop het fonds wordt aangestuurd.
- De wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

Vanuit deze aspecten heeft de commissie haar onderzoek verricht. Hierbij is uitgebreid aandacht besteed aan bestuuring van de binnen het fonds beschikbare documentatie. Daarnaast zijn een achttal, deels met meerdere personen gecombineerde, interviews gehouden en heeft de commissie een deel van een bestuursvergadering bijgewoond. De visitatiecommissie heeft haar werkzaamheden in een plezierige en coöperatieve sfeer kunnen verrichten en heeft de openheid in de interviews zeer op prijs gesteld. De commissie is hierbij zo zorgvuldig mogelijk te werk gegaan, echter wel vanuit het bewustzijn dat de waarnemingen altijd een momentopname zijn, die bovendien vanuit een specifieke invalshoek zijn gedaan.

Bevindingen en aanbevelingen

De commissie komt tot de conclusie dat het bestuur meer dan voldoende tijd en inzet investeert in het POB. Men heeft veel aandacht voor het verbeteren van de deskundigheid en het eigen functioneren en er wordt planmatig gewerkt. De onderlinge samenwerking is de afgelopen jaren verbeterd, mede doordat het bestuur zich onafhankelijker opstelt van de CAO-partijen. Er is een goede en zake-

lijke werkrelatie met AZL, waaraan de uitvoering integraal is uitbesteed.

Toch meent de visitatiecommissie dat het bestuurlijke proces nog beter kan en, gelet op de eisen die aan een bestuur worden gesteld, ook moet verbeteren. Essentieel daarbij is dat het bestuur zich qua samenstelling, deskundigheid, en kwaliteit ontwikkelt tot een evenwichtig en beleidsbepalend bestuur, dat in staat is de uitbestede processen adequaat aan te sturen en te bewaken.

Voor de verbetering van het bestuurlijk proces en de besluitvorming beveelt de commissie aan de werkverdeling tussen bestuur en commissies te bezien en na te gaan, of volstaan kan worden met minder vergaderingen.

De deskundigheid van het bestuur kan in de ogen van de visitatiecommissie nog verder verbeteren, waarbij de commissie een aantal suggesties doet voor onderwerpen die zich hiervoor lenen. De visitatiecommissie merkt op dat het verstandig is het plan deskundigheidsbevordering, meer dan nu nog het geval is, te koppelen aan het beleidsplan en een lange termijn visie te ontwikkelen op taken en gewenste samenstelling van het bestuur.

De commissie meent dat de medezeggenschap bij het fonds goed en conform Wet-en regelgeving is geregeld. De personele unies tussen verantwoordingsorgaan en deelnemersraad werken volgens de visitatiecommissie niet optimaal. Er wordt in overweging gegeven voor een andere samenstelling van het verantwoordingsorgaan te kiezen.

Het communicatiebeleid, dat verder gaat dan door wet-en regelgeving vereist is en positief wordt beoordeeld, verdient slechts op onderdelen bijstelling. De visitatiecommissie doet hiervoor enkele suggesties die de inzet van communicatie-instrumenten en de communicatie over de bestuursbesluiten betreffen.

De commissie meent dat het bestuur nog niet op alle onderdelen volledig "in control is". Zij ziet positieve ontwikkelingen zoals het instellen van een commissie voor de controle van de uitbestede processen en het aanstellen van externe adviseurs met taken op het terrein van monitoring en bewaking. De commissie vindt dat er nog meer kan gebeuren om in control te raken, zoals een betere scheiding van beleid en beheer op het gebied van beleggingen en verdere versterking van de beleggingscommissie met externe deskundigheid.

De commissie vraagt verder nog aandacht voor verbeteringen op het terrein van de kostenbeheersing en de rapportagesystematiek. Ook meent de commissie dat er meer aandacht moet zijn voor vastlegging in de notulen van de motivering van bestuursbesluiten (mede met het oog op de vereiste evenwichtige belangenbehartiging van alle belanghebbenden) en het sneller opnemen ervan in de ABTN en andere fondsdocumenten.

De commissie heeft geconstateerd dat het bestuur aandacht heeft voor risicobeheer, maar een expliciete en volledige risicoanalyse, gevolgd door bepaling van een risicobeleid, heeft nog niet plaats gehad. De commissie doet de aanbeveling dit onderwerp verder aan te pakken.

De visitatiecommissie

Reactie bestuur

Het bestuur zal de conclusies en aanbevelingen van het rapport nader evalueren tijdens de beleidsdag. De bevindingen zal het bestuur in het najaar van 2010 terugkoppelen aan de visitatiecommissie. In het jaarverslag over 2010 zal hierop nader worden ingegaan.

Jaarrekening

Balans per 31 december

na bestemming saldo, in duizenden euro

Activa	2009	2008
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Onroerende zaken	142.128	151.048
Zakelijke waarden	441.573	336.753
Vastrentende waarden	287.491	277.212
Derivaten	36.211	43.479
Overige beleggingen	64.862	71.894
	972.265	880.386
Herverzekering [2]	6.511	6.845
Vorderingen en overlopende activa [3]	17.750	12.386
Liquide middelen [4]	5.411	6.565
Totaal activa	1.001.937	906.182

[...] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2009	2008
Reserves [5]		
Algemene reserve	-32.525	-164.198
Solvabiliteitsreserve	152.825	194.881
	120.300	30.683
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]		
Eigen rekening	863.556	830.848
Herverzekering	6.511	6.845
	870.067	837.693
Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds [7]		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	2.328	2.932
Voorziening VUT	0	32
Voorziening overgangsregelingen	6.910	7.690
Voorziening slotuitkering	1.010	1.067
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	461	466
	10.709	12.187
Kortlopende schulden [8]	861	25.619
Overlopende passiva [9]	0	0
Totaal passiva	1.001.937	906.182

[...] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

in duizenden euro

	2009	2008
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds[10]		
Directe beleggingsopbrengsten	23.219	23.395
Indirecte beleggingsopbrengsten	91.373	-236.144
Kosten van vermogensbeheer	-936	-756
	113.656	-213.505
Bijdragen van werkgevers en werknemers[11]	37.082	30.962
Saldo van overdrachten van rechten[12]	147	-231
Pensioenuitkeringen[13]	-28.583	-26.881
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds[14]		
Toevoeging pensioenopbouw	-27.134	-18.675
Indexatie	-2.554	99
Waardeoverdrachten	-222	249
Verwachte uitkering	28.004	26.434
Toevoeging kostenvoorziening	14	155
Benodigde intrest	-21.579	-28.100
Wijziging rentetermijnstructuur	33.439	-150.922
Toevoeging i.v.m. gewijzigde sterftetrend	-33.213	0
Overige	-9.463	-11.353
	-32.708	-182.113
Mutatie overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds[15]	1.478	5.884
Herverzekering[16]		
Premies	-35	-40
Uitkeringen uit herverzekering	469	464
	434	424

[...] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2009	2008
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten[17]	-1.886	-1.851
Overige baten en lasten[18]	-3	123
Saldo van baten en lasten	89.617	-387.188
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	89.617	-387.188

[...] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

in duizenden euro

	2009	2008
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Bijdragen van werkgevers en werknemers	37.054	32.094
Uitkeringen uit herverzekering	469	464
Overgenomen pensioenverplichtingen	506	1.160
Overige	22	246
	38.051	33.964
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-28.576	-26.831
Overgedragen pensioenverplichtingen	-598	-2.099
Premies herverzekering	-23	-45
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-4.299	515
Overige	-108	0
	-33.604	-28.460
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	1.230	49.863
Verkopen en aflossingen beleggingen	146.396	739.378
	147.626	789.241
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-152.290	-817.889
Kosten van vermogensbeheer	-937	-756
	-153.227	-818.645
Mutatie liquide middelen	-1.154	-23.900
Saldo liquide middelen 1 januari	6.565	30.465
Saldo liquide middelen 31 december	5.411	6.565

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken heeft bij de samenstelling van dit jaarverslag de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving toegepast, overeenkomstig Titel 9, Boek 2 BW.

Waardering

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen de kostprijs, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Voor kortlopende vorderingen en schulden wordt de kostprijs geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta zijn omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen.

Onroerende zaken

Aandelen van vastgoedmaatschappijen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Zakelijke waarden

De ter beurze genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde. Niet ter beurze genoteerde aandelen (fondsen) worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Obligaties

De obligaties zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde.

Leningen op schuldbekentenis

De leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde. Onder actuele waarde wordt in dit verband verstaan de contante waarde van de toekomstige kasstromen op basis van het effectieve rendement ultimo het verslagjaar van overeenkomstige leningen.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe waardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. RJ610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Herverzekering

De gekapitaliseerde waarde van de polissen is berekend als de contante waarde van pensioenpolissen op het leven van (gewezen) deelnemers en heeft betrekking op de premievrije aanspraken van de voorheen bij Aegon Levensverzekering N.V. ondergebrachte pensioenen, vermeerderd met de contante waarde van zowel de door ZwitserLeven toegekende wezen pensioenen als die van enkele overgenomen polissen. In het stop-loss contract met ZwitserLeven, met een afrekeningsperiode van 5 jaar, zijn de volgende risico's herverzekerd:

de sterfterisico's van de verzekeringen van het partner- en wezenpensioen in de vorm van éénjarige risicokapitalen; de invaliditeitsrisico's voor deelnemers voor wie in het fonds invaliditeitspensioen is verzekerd.

De bij ZwitserLeven op risicobasis herverzekerde bedragen betreffen een premie voor het jaar 2009 voor overlijdensrisico van € 2,1 miljoen en voor arbeidsongeschiktheidsrisico van € 0,3 miljoen.

Solvabiliteitsreserve

De hoogte van de solvabiliteitsreserve is maximaal gelijk aan het vereist eigen vermogen volgens het FTK en dient als buffer. Voor zover mogelijk wordt het maximaal niveau van de solvabiliteitsreserve aangehouden.

Voorziening pensioenverplichtingen

De VPV is, evenals vorig jaar, gelijk aan de actuariële contante waarde van de opgebouwde, premievrije en ingegane pensioenen. Bij de vaststelling van de VPV is uitgegaan van marktwaardering. Dit houdt onder andere in dat gerekend is met de termijnstructuur van de actuele nominale marktrente zoals gepubliceerd door DNB.

Gemiddeld gewogen met de VPV kwam de nominale rente eind 2009 ongeveer overeen met een vaste rekenrente van 3,9% (2008: 3,6%).

De pensioenverplichtingen worden berekend volgens overlevingskansen van een AG Prognosetafel 2005-2050 (startjaar 2010) inclusief toepassing sterftetrend.

Daarnaast moet in de VPV een toereikende voorziening voor kosten zijn opgenomen. Bij de berekening van de VPV op basis van FTK grondslagen per 31 december 2009 kwam de kostenvoorziening neer op een opslag op de verplichtingen van 2%.

Schattingswijziging

Het bestuur van het pensioenfonds heeft in 2010 het besluit genomen om (vooruitlopend op de nieuw te publiceren Prognosetafel van het Actuariel Genootschap) bij de vaststelling van de TV per 31 december 2009 rekening te houden met een opslag voor actuele sterfteontwikkelingen van 4,0%.

Als belangrijkste grondslagen voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen worden vermeld:

- Intrest: Rentetermijnstructuur van DNB.
- Sterfte: AG Prognosetafel 2005-2050 (startjaar 2010) met een leeftijdsterugstelling van 2 jaar voor mannen en 1 jaar voor vrouwen.
- Gehuwdheid: Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt het bepaalde partnersysteem gehanteerd.
- Uitkeringen: De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.
- Leeftijden: Aangenomen wordt dat alle verzekerden geboren zijn op de 1ste van de maand van hun werkelijke geboortedatum.
- Leeftijdsverschil: Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw).
- Kosten: In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassokostenvoorziening begrepen van 2% van de netto voorziening.

Overige technische voorzieningen

Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's

De voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's dient voor de egalisatie in de tijd van de risico's van voortzetting van de pensioenopbouw ten laste van het POB en van arbeidsongeschiktheidspensioen. De voorziening wordt jaarlijks verhoogd met 0,35% van de bijdragegrondslag, voor het risico van voortzetting van de pensioenopbouw ten laste van het POB, en met 0,05% van de bijdragegrondslag, voor het risico van het uitkeren van arbeidsongeschiktheidspensioen. Tevens wordt de voorziening verhoogd met de uitkeringen uit hoofde van de herverzekering van de risico's en met een percentage gelijk aan het gemiddelde rendement van het POB.

Aan de voorziening worden jaarlijks, ten aanzien van nieuwe arbeidsongeschikte deelnemers en ten aanzien van de wijzigingen in de mate van arbeidsongeschiktheid van de bestaande arbeidsongeschikten, onttrokken of toegevoegd:

- de contante waarden van de ten laste van het POB op te bouwen of niet meer op te bouwen oudedagsvoorzieningen;
- de contante waarde van de toegekende of vrijgevalen arbeidsongeschiktheidspensioenen.

Tevens worden de premies die moeten worden betaald aan de verzekeraars aan de voorziening onttrokken.

De voorziening mag niet minder bedragen dan twee maal de premietoevoeging en niet meer bedragen dan drie maal de premietoevoeging in dat jaar. Het mindere of meerdere wordt verrekend met het jaarresultaat. De premiestelling voor het arbeidsongeschiktheidsrisico wordt periodiek gezien, laatstelijk in 2009.

Voorziening overgangsregelingen

De pensioenregelingen van het POB omvatten overgangsregelingen. De voorziening overgangsregelingen is dusdanig vastgesteld dat deze, samen met de contante waarde van een deel van de toekomstige premiebijdragen, naar verwachting toereikend is om de verplichtingen uit de overgangsregelingen te kunnen financieren. In de kostendekkende premie is hiervoor een component toegerekend. In 2006 bedroeg deze 2% van het salaris. Bij de berekening is verondersteld dat deze premie tot en met 2018 wordt

ontvangen. Er wordt rekening gehouden met blijfkansen. De bijdrage van 2% wordt periodiek gezien, laatstelijk in 2009.

De voorziening wordt jaarlijks verhoogd met de daarvoor bedoelde component in de verschuldigde premiebijdrage en een percentage gelijk aan het gemiddelde rendement van het Fonds.

De jaarlijkse onttrekkingen zijn als volgt:

- Overgangsregeling pensioenreglement 1: De financiering van de extra aanspraak op ouderdoms- en partnerpensioen vindt ten laste van de voorziening overgangsregelingen plaats op de pensioendatum, doch uiterlijk op 31 december 2020.
- Overgangsregeling pensioenreglement 2: De koopsommen voor degenen die in het betrokken jaar daadwerkelijk voor de overgangsmaatregelen prepensioen in aanmerking komen worden ten laste van de voorziening gebracht.

Voorziening VUT

De voorziening VUT diende voor de financiering van de overgenomen VUT-verplichtingen van VUT-fonds OB. Op de voorzieningen werden de uitkeringen die hadden plaatsgevonden in het kader van de VUT-verplichtingen in mindering gebracht. De voorziening VUT is in 2009 vrijgevalen.

Voorziening slotuitkering

Indien een deelnemer met ingegaan ouderdomspensioen overlijdt en er is een partner, dan loopt de uitkering nog 2 maanden na overlijden door. Indien er geen partner achterblijft, maar er wel kinderen zijn, wordt dit bedrag ineens uitgekeerd. In de reguliere voorziening wordt geen rekening gehouden met deze slotuitkering. Ultimo 2008 is een voorziening gevormd ter dekking van eventuele lasten.

Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening

Een klein gedeelte van de pensioenaanspraken wordt onvoorwaardelijk geïndexeerd met de looninflatie van de werkgever. Primo 2008 is hier een aparte voorziening voor gevormd.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt, voor wat betreft de aandelen, hieronder verstaan het bruto-dividend, voor aftrek van dividendbelasting, verminderd met de kosten. De interesten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van onroerende zaken, aandelen, converteerbare obligaties, opties, leningen op schuldbekentenis en obligaties;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen. De kosten van vermogensbeheer kunnen niet worden toegerekend aan één specifieke beleggingscategorie.

Toelichting op de balans per 31 december

in duizenden euro

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2008	Aankopen/verstrekingen	Verkopen (af)lossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2009
Onroerende zaken						
Aandelen vastgoedmaatschappijen	151.048	18.175	-18.761	118	-8.452	142.128
Zakelijke waarden						
Aandelen beleggingsfondsen	336.753	395			104.425	441.573
	336.753	395	0	0	104.425	441.573
Vastrentende waarden						
Staatsobligaties	209.835	101.015	-100.818	950	877	211.859
Bedrijfsobligaties (= credits)	65.038				8.810	73.848
Leningen op schuldbekentenis	2.339		-555	-11	11	1.784
	277.212	101.015	-101.373	939	9.698	287.491
Derivaten						
Swaps	43.479				-16.931	26.548
Opties	0	29.329	-13.332		-7.228	8.769
Valutatermijntransacties	-5.385	3.374		2.011	894	894
	38.094	32.703	-13.332	2.011	-23.265	36.211
Overige beleggingen						
Hedgefonds	42.120		-12.950	-60	1.812	30.922
Commodities	29.774				4.166	33.940
	71.894	0	-12.950	-60	5.978	64.862
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	875.001	152.288	-146.416	3.008	88.384	972.265

Het POB heeft in het verslagjaar niet belegd in premiebijdragende instellingen. In het verslagjaar heeft het POB geen beleggingen uitgeleend. Wél zijn er beleggingen als onderpand verstrekt. Deze zijn derhalve niet ter vrije beschikking van het fonds.

		2009	2008
[2]	Herverzekering	6.511	6.845
[3]	Vorderingen en overlopende activa		
	Premies		
	Dit betreft de nog te vorderen premies van de aangesloten bibliotheken.	1.472	1.979
	Lopende intrest en dividend		
	Hieronder is opgenomen de aan het boekjaar toe te rekenen intrest en dividend van:		
	– Zakelijke waarden	0	272
	– Vastrentende waarden	4.779	4.905
	– Derivaten	10.272	4.715
	– Liquide middelen	3	64
		15.054	9.956
	Beleggingen		
	Debiteuren effecten	0	0
	Overige vorderingen		
	Terugvorderbare dividendbelasting	810	434
	Verzekeringsmaatschappijen	0	12
	Vooruitbetaalde waardeoverdrachten	239	0
	Overige	175	5
		1.224	451
	Totaal vorderingen en overlopende activa	17.750	12.386
[4]	Liquide middelen		
	Kas Bank N.V.	4.360	1.915
	ING Bank N.V.	1.048	937
	Depotbank beleggingen ING Bank N.V.	3	3.640
	Postbank N.V.	0	73
		5.411	6.565
	Totaal activa	1.001.937	906.182

Passiva**[5]****Reserves****Algemene reserve**

Stand per 1 januari	-164.198		145.589	
Bij: uit bestemmingsreserve indexatie	0		102.095	
Bij/af: uit solvabiliteitsreserve	42.056		-24.694	
Saldobestemming boekjaar	89.617		-387.188	

Stand per 31 december	-32.525		-164.198	
------------------------------	----------------	--	-----------------	--

Solvabiliteitsreserve

Stand per 1 januari	194.881		170.187	
Af/bij: uit algemene reserve	-42.056		24.694	

Stand per 31 december	152.825		194.881	
------------------------------	----------------	--	----------------	--

Totaal Reserves

120.300		30.683	
----------------	--	---------------	--

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	36.092	104,1%	34.472	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	152.825	117,5%	194.881	123,1%
Het beschikbare eigen vermogen bedraagt	120.300		30.683	
De dekkingsgraad is		113,8%		103,6%

De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De berekening is als volgt:

$$(863.556 + 10.709 + 120.300) / (863.556 + 10.709) \times 100\% = 113,8\%$$

[6]**Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds**

De voorziening pensioenverplichtingen per 31 december is als volgt opgebouwd:

Deelnemers (incl. vutters en arbeidsongeschikten)	398.011		412.565	
Gewezen deelnemers	130.104		132.690	
Pensioengerechtigden	308.487		292.438	
Toevoeging i.v.m. gewijzigde sterftetrend	33.465		0	

Totale voorziening pensioenverplichtingen	870.067		837.693	
--	----------------	--	----------------	--

Af: herverzekering	-6.511		-6.845	
--------------------	--------	--	--------	--

Blijft: voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening	863.556		830.848	
--	----------------	--	----------------	--

	2009	2008
Eigen rekening		
Stand per 1 januari	830.848	648.735
Toevoeging pensioenopbouw	27.134	18.675
Indexatie	2.554	-99
Waardeoverdrachten	222	-249
Verwachte uitkering	-28.004	-26.434
Toevoeging kostenvoorziening	-14	-155
Benodigde intrest	21.579	28.100
Wijziging rentetermijnstructuur	-33.439	150.922
Toevoeging i.v.m. gewijzigde sterftetrend	33.213	0
Overige	9.463	11.353
Stand per 31 december	863.556	830.848
Herverzekering		
Stand per 1 januari	6.845	6.357
Mutatie	-334	488
Stand per 31 december	6.511	6.845
Totaal voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	870.067	837.693
[7] Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's		
Stand per 1 januari	2.932	3.093
Premies	776	1.057
Rendementsbijschrijving	434	-770
	4.142	3.380
Premies en uitkeringen herverzekering	-1	3
Mutatie i.v.m. invalideren en revalideren	-810	-451
Overschrijding maximum	-1.003	0
Stand per 31 december	2.328	2.932

	2009	2008
Voorziening VUT		
Stand per 1 januari	32	105
Bij: Bijschrijving rente	1	3
Backservice koopsom	0	1
	33	109
Af: onttrekking ten gunste van staat van baten en lasten	-33	-77
Stand per 31 december	0	32
Voorziening overgangsregelingen		
Stand per 1 januari	7.690	14.873
Bij: contante waarde bijdragen	3.881	3.522
Bijschrijving rente	900	-2.451
	12.471	15.944
Af: contante waarde toegekende pensioenen	-5.561	-8.254
Stand per 31 december	6.910	7.690
Voorziening slotuitkering		
Stand per 1 januari	1.067	0
Opvoer voorziening	0	1.067
Overige mutaties	-57	0
Stand per 31 december	1.010	1.067
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening		
Stand per 1 januari	466	0
Opvoer voorziening	0	466
Overige mutaties	-5	0
Stand per 31 december	461	466
Totaal overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	10.709	12.187

	2009	2008
[8]		
	Kortlopende schulden	
	Premies	
Dit betreft aan de aangesloten bibliotheken verschuldigde premies.	0	536
Administratiekosten	12	2.290
Valutatermijncontracten	1	21.915
Loonheffing en sociale premies	560	552
Vooruitontvangen FVP-bijdragen	22	124
Uitkeringen	2	0
Effecten	37	0
Overige	227	202
	861	25.619
[9]		
	Overlopende passiva	
	0	0
	Totaal passiva	
	1.001.937	906.182

Toelichting op de staat van baten en lasten
in duizenden euro

Bezoldiging bestuursleden

De bestuursleden van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken hebben in 2009 geen bezoldiging ontvangen. Wel is aan bestuursvergoedingen, vacatiegelden en overige vergoedingen een totaalbedrag van € 212 door de stichting uitbetaald ten behoeve van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de deelnemersraad

Personeel

Gedurende het boekjaar 2009 had Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten		2009	2008
[10]	Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
	Directe beleggingsopbrengsten		
	Onroerende zaken	5.997	7.718
	Zakelijke waarden	23	6.175
	Vastrentende waarden	8.807	9.828
	Derivaten	8.284	-1.673
	Subtotaal	23.111	22.048
	Verbruikleen effecten	0	423
	Liquide middelen	58	628
	Bijdragen van werkgevers en werknemers	23	12
	Buitengewone bate uit beleggingen	22	0
	FVP	6	2
	Overige	-1	282
	Totaal directe beleggingsopbrengsten	23.219	23.395

	2009	2008
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	118	3
Zakelijke waarden	0	-59.449
Vastrentende waarden	939	2.875
Derivaten	2.011	-12.144
Overige beleggingen	-60	-257
Valutaverschillen	-19	-1
	2.989	-68.973
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	-8.452	-18.239
Zakelijke waarden	104.425	-173.459
Vastrentende waarden	9.698	1.962
Derivaten	-23.265	62.753
Overige beleggingen	5.978	-40.188
	88.384	-167.171
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	91.373	-236.144
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon	-877	-685
Bewaarloon	-59	-71
Totaal kosten vermogensbeheer	-936	-756
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	113.656	-213.505
[11] Bijdragen van werkgevers en werknemers		
Premie pensioenregeling	36.742	30.847
FVP-premies	340	115
	37.082	30.962

	2009	2008
Kostendeekkende premie	43.188	31.898
Gedempte kostendeekkende premie	39.968	36.198
Feitelijke premie	36.742	30.847
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
Inkoop opbouw	27.134	18.465
Risicopremie's overlijden en arbeidsongeschiktheid	2.447	2.155
Opslag instandhouden vereist vermogen	7.855	3.522
Kostenopslag	1.871	1.600
Premie t.b.v. prepensioen	3.881	6.156
	43.188	31.898
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
Inkoop opbouw	24.631	22.646
Risicopremie's overlijden en arbeidsongeschiktheid	2.384	2.274
Opslag instandhouden vereist vermogen	7.251	3.522
Kostenopslag	1.821	1.600
Premie t.b.v. prepensioen	3.881	6.156
	39.968	36.198
Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premiekortingen en/of toeslagen.		
In het boekjaar is een korting verstrekt van		6.855
[12] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	745	1.160
Overgedragen pensioenverplichtingen	-598	-1.391
	147	-231
[13] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdompensioen	-14.804	-13.022
Invaliditeitspensioen	-431	-480
Partnerpensioen	-2.312	-2.058
Wezenpensioen	-72	-52
Prepensioen	-10.474	-10.776
VUT-uitkeringen	-28	-68
Subtotaal	-28.121	-26.456

		2009	2008
	Andere uitkeringen		
	Compensatie premie AOW/AWW	0	-1
	Overlijdensuitkeringen	-18	-27
	Compensatie overhevelingstoelage	-286	-254
	Afkopen	-158	-143
	Subtotaal	-462	-425
	Totaal pensioenuitkeringen	-28.583	-26.881
[14]	Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
	Toevoeging pensioenopbouw	-27.134	-18.675
	Indexatie	-2.554	99
	Waardeoverdrachten	-222	249
	Verwachte uitkering	28.004	26.434
	Toevoeging kostenvoorziening	14	155
	Benodigde intrest	-21.579	-28.100
	Wijziging rentetermijnstructuur	33.439	-150.922
	Toevoeging i.v.m. gewijzigde sterftetrend	-33.213	0
	Overige	-9.463	-11.353
	-32.708	-182.113	
[15]	Mutatie overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
	Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	604	161
	Voorziening VUT	32	73
	Voorziening overgangsregelingen	780	7.183
	Voorziening slotuitkering	57	-1.067
	Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	5	-466
	1.478	5.884	

		2009	2008
[16]	Herverzekering		
	Premies		
	Invaliditeitsrisico	-5	-5
	Overlijdensrisico	-30	-35
		-35	-40
	Uitkeringen uit herverzekering		
	Ouderdomspensioen	461	458
	Invaliditeitspensioen	4	6
	Nabestaandenpensioen	4	0
		469	464
	Totaal herverzekering	434	424
[17]	Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
	Administratie	-1.157	-1.263
	Accountant	-50	-44
	Actuaris	-284	-211
	De Nederlandsche Bank	-62	-61
	Vergoedingen bestuur, deelnemersraad en verantwoordingsorgaan	-212	-149
	Contributie Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen	-38	-34
	Overige	-83	-89
	Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.886	-1.851
[18]	Overige baten en lasten		
	Afwikkeling onroerend goed	0	125
	Diversen	-3	-2
		-3	123
	Saldo van baten en lasten	89.617	-387.188

	2009	2008
Actuariële analyse van het saldo		
Wijziging rentetermijnstructuur	33.460	-151.008
Beleggingsopbrengsten	90.708	-238.368
Premies	1.339	4.885
Waardeoverdrachten	-75	18
Kosten	70	-94
Uitkeringen	-80	90
Sterfte	-1.774	-3.109
Arbeidsongeschiktheid	1.392	0
Reguliere mutaties	115	13
Toeslagverlening	-2.567	83
Incidentele mutaties voorziening	-32.990	179
Overige	19	123
	89.617	-387.188

's-Gravenhage, 23 juni 2010

Het bestuur

Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Het bestuur heeft besloten om de technische voorzieningen met 4% te verhogen als gevolg van actuele ontwikkelingen op het gebied van de levensverwachtingen. Deze verhoging is in dit jaarverslag verwerkt.

Financiering

Toeslagbeleid

Opgebouwde pensioenen van deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers kunnen jaarlijks aangepast worden op basis van de prijsinflatie, indien en voorzover de middelen dat toelaten, een en ander ter beoordeling van het bestuur.

Premiebeleid

De in het pensioenfonds op te bouwen pensioenaanspraken worden gefinancierd door middel van het systeem van jaarlijkse koopsommen. Het benodigde bedrag is gelijk aan de som van:

- de koopsom aan het eind van het jaar benodigd voor de verhoging, per de eerste januari volgend op de berekeningsdatum, van de reglementair toegezegde pensioenen wegens indexatie;
- de koopsom aan het begin van het jaar benodigd voor inkoop van de pensioenen betrekking hebbende op het komende kalenderjaar;
- de risicopremies aan het begin van het jaar voor het niet ingekochte deel van het partner- en wezenpensioen.

De risicopremies aan het begin van het jaar voor de voortzetting van de reglementaire pensioenopbouw en risicodekking ten laste van het pensioenfonds gedurende arbeidsongeschiktheid en voor de verzekering van het arbeidsongeschiktheids- en WAO-hiaatpensioen.

De middelen die het pensioenfonds nodig heeft voor de financiering van de pensioenverplichtingen komen uit de premie-ontvangsten en de beleggingsopbrengsten van het pensioenfonds.

De premie voor het OP-pakket en het Prepensioenpakket worden van jaar tot jaar vastgesteld door het bestuur. De premie voor 2009 is door het bestuur vastgesteld op 19,0% van de salarissom.

Het verhaal op de deelnemers voor het OP-pakket, het Prepensioenpakket en het IP-pakket worden door het pensioenfonds van jaar tot jaar vastgesteld en door de aangesloten werkgevers op hun loon ingehouden, en tezamen met hun eigen bijdrage aan het pensioenfonds voldaan. Er wordt naar gestreefd het verhaal op de deelnemers te stellen op ongeveer eenvierde deel van de totale kosten.

Resultaatbestemming

Bepalingen omtrent de resultaatbestemming

Aan de algemene reserve worden jaarlijks toegevoegd respectievelijk onttrokken de winsten en verliezen, voor zover die niet reeds zijn toegevoegd respectievelijk onttrokken aan de solvabiliteitsreserve.

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2009 als volgt te verdelen:

	2009
	x € 1.000
Algemene reserve	89.617

Uitvoering

De bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en in het reglement. De verdeling van de bevoegdheden tussen het fonds en de administrateur is contractueel vastgelegd. De volledige administratie alsmede het vermogensbeheer en uitvoerende actuariële werkzaamheden van het POB zijn opgedragen aan AZL N.V. De adviserende actuaris van het fonds is Mercer B.V. te Amstelveen en de waarmerkende actuaris is Towers Watson B.V. te Amstelveen. De accountant is Ernst & Young Accountants LLP te Maastricht.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken te 's-Gravenhage is aan Towers Watson B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2009.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb

mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen zal kunnen nakomen. De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 129 en 131.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken is naar mijn mening niet voldoende vanwege het reservetekort.

Amstelveen, 9 juni 2010

drs. E.A. Davies AAG
verbonden aan Towers Watson B.V.

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2009 van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken te 's-Gravenhage bestaande uit de balans per 31 december 2009 en de staat van baten en lasten over 2009 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne

beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de stichting. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de stichting heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken te 's-Gravenhage per 31 december 2009 en van het resultaat over 2009 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Maastricht, 9 juni 2010

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. R.E.J. Pluymakers RA